

AU BON MARCHÉ

«Oleó és szilárd kárpótlás» folytonos alapelve az **ARISTIDE BOUCICAUT** AU BON MARCHÉ cégnek.

CZÉG: **ARISTIDE BOUCICAUT** NOUVEAUTES PARIS.

Az «Au Bon Marché» cég alapítói, még a legolcsóbb árak mellett is, csak jóles és hibátlan árakat tart.

Van szerencsénk a tiszt. hölgyvilágot értesíteni, hogy a félt évadra új, lépecs katalógusunk épen most jelent meg, és kívánatra mindenkinél bérmentesen megküldetük. Uletei forgalmunk folytonos növekedése következtében összes téli újdonságaink választéka gazdagabb, mint valaha; és fokozódnak az általunk nyújtott elvitatlan előnyök is, szüntegy az árak olcsósága, valamint az árak jószágára nézve. Tudakozódásra küldünk bérmentve mintákat minden leány, selyem-, plüss-, bársony-, posztó-, gyapjú-, fantasie- és nyomott kalmaikból, csipkék-, szalagok-, szütyeg- és butorszütyegből; valamint albumokat, leírásokat és rajzokat újonnan szerzett modelleinkből, divatos öltözetekben, köpenyek-, öltönyök-, costumok-, fej- és hajdíszekben, szoknyák-, alsószoknyák-, reggeli ruhákban, fü- és leány-öltözetekben, férfi ruhákban, fehér függönyökben, fehérneműk- és eszterházi ruhákban, harleányfélék, nap- és esernyőkben, kesztyűk- és nyakkendőkben, virágok-, tollak-, uri, női és gyermek-lábbelőkben, rövid árúknak, párisi iparozókban (Articles de Paris), utazási cikkeiben, kárpitos-munkákban, butorokban, stb. — **Au Bon Marché** kintinteti magát mint a legnagyobb és legjobban berendezett áruháztár, és mint valamennyi idegen által fölkeresést látni való. Az **Au Bon Marché** cég, mely épületében a legújabb megrendelést 25 francot fűlő — a butorok, ágyneműk és néhány katalógusunkban közelebb megjelölt cikk kivételével — egész Ausztria-Magyarországra, valamint Németországra bérmentesen küldünk a legközelebbi vasúti, vagy posta-állomásra. Csak a tulajdonképeni bevételi vám fizetetik az előfordó által. — Az **Au Bon Marché** ház nem bír főkéz-eladásokkal, s utazókkal, ügy-nökök vagy egyéb képviselőkkel. Minden közvetítési ajánlatot szerint komolyan visszatartandó. 9433

25 darab pereozke borhoz, 10 kr.-ért, kapható *Csepnek* Z. gy. raktárában, Budapest, becsi utca 3-ik sz. a.

Ez idő szerint nagy forgalom könnyen eredményezhető

Olaskereszt- és bazilikai-sorsjegyek eladásával.

Huzás november hó 2-án, illetőleg december 1-én.

Alkalmos hivatalnokok, kereskedők, ügyvédek, stb.-nek, mint figyelemre méltó mellek-kereset. — Kérdések intézendők:

BEIFELD JÓZSEF

bank- és váltó-üzlethez. Budapest, Károly-körút 1. Alapítástól 1874-ben.

A LEGDÍV SVAJCZI CSOKOLADE

MAESTRANI A. ST. GALLEN, SVAJCZI

KERESKEDELMI TAKARÉK- ÉS HITEL-SZÖVETKEZET

Budapest, Gizella-tér 2. szám, I. emelet.

Van szerencsénk jelenteni, hogy szövetkezetünk sorsjegy-egyesületek alakítását

üzletkörébe vonta. — A sorsjegy vásárlására szükséges összegeket előlegrel, s így a sorsjegy-egyesületbe belépő tag azonnal 100 drb legkevesebb sorsjeggyel évente 70 húzásnál fog résztvenni.

Minden sorsjegy-egyesület csak 50 tagot fog számlálni, az első három részt két-két azaz 6 frt egyszerre, s további 57 hó alatt havonként 2 forint, azaz összesen 190 frt lesz befizetendő. — A játék 5 évre van tervezve, melynek letelte után minden egyes tag a sorsjegyekre esett esetleges kiseab nyeresémet valamint a ki nem húzott sorsjegyek árából b. folyt pénz részvételearányában ki fogja kapni, ellenben nyeresémet 10,000 frton felül azonnal szétosztotnak. — Tervezetek (prospectusok) kívánatra bérmentve küldetnek.

AZ IGAZGATOSÁG: Benke Gyula, elnök. Peterdy Lajos, vezérigazgató.

Orvosi tanács

hölgyeknek!!

Az arcbőr ápolására, bőrtelítésként szolgál a mélyelt el- töltővel. Kisáradagasan a «Stáhl»-féle arcbőr-ápoló használatos. Kapható a «városi gyógyszerárban» Budapestben, városház-tér.

Halgolandai fogóseppék.

Egy pillanat alatt meg-zúntatnak bármily természetű fogfájást és fülzsúgot. — Egy üveg ára 50 kr.

Nádassy szájviz és fogpor

a legrovidebb idő alatt megszüntetik a rossz fogaktól eredő fogfájást és kellemetlen szagot, s szárga fogakat fehérít és tisztít. — Egy üveg ára 40 és 70 kr. és 1 frt 50 kr. Fogpor 40 kr. Főnként: **Terstyánszky K.** gyógyszerár, Kertész-utca 29. sz. Továbbá **Török József**, a városi és minden nagyobb gyógyszerárban, valamint **Nerada, Thallmayer, Kochmeister** és **Deceányi** gyógyszerkereskedő utraknál, Budapestben.

Rendkívül

árleszállítás!

Ács Géza. A sors játéka. Beszélyek és rajzok (244 old.) 1 frt helyett 40 kr. — Borna F. György. A párisi koldusnő leánya. Történet. reg. 24 fejezet (1950 oldal) 6 frt hely. 2 frt 40 kr. — A gyémánt király. Történeti regény francziából. 27 fejezet (2154 oldal) 6 frt 75 kr. helyett 2 frt 70 kr. — Montepin X. A párisi vándor. Történeti reg. 12 fejezet (948 oldal) 3 frt helyett 1 frt 20 kr. — A rejtett milliók. Tört. reg. 12 fejezet (976 oldal) 3 frt helyett 1 forint 20 kr. — Pierre W. Étta. Az ország- kősnő naplója. Legújabb társadalmi regény 9 fejezet (724 oldal) 2 frt 25 kr. helyett 90kr. — Richebourg Emil. A rejtélyes kéz. Történet. reg. 18 fejezet (1426 oldal) 4 frt 50 kr. helyett 1 frt 80 kr. A könyvek kaphatók

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent minden könyvkereskedésben kapható az osztrák tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY császári kir. egyetemi könyv-árúsnál, Bécsben, I. Bezirk, Stefansplatz No. 6.

Egy évig mondurban.

Karcolatok az egyévi önkényes-életből.

IRTA **KACZIÁNY GÉZA** (GYALOGHUSZÁR).

Ára fűve 1 forint osztr. ért.

Tartalom: Újoneozás országserzte. — «Mikor engem a főorvos vizitált». — Az első nap mondurban. — Az első «abrikotás». — A gyatra frájbelgosa. — Szolgálatban. — A tanár-tiszt. — «Übuxmars». — A cakkumpakk. — Baka szakácskönyv. — Cúgoc cipő a cúgban. — Helygyakorlatok a király előtt. — Mozgósitva. — Az első nap és az első éj. — A derventi kerek erdő mellett. — Az első kivégzés. — Török ur Maglaban. — Elhagyatva egyedül. — Az utolsó vér. — «Práter úr nyúl». — Hadi Loja. — Szerzevo. — A kis Curry. — Posta-fedezetlen. — Kárcsonyunk a bosnyák földön. — Tiszti vizsga. — Az utolsó nap mondurban. — A hadnagy úr.

Dobrowsky Ágost

könyvkereskedésében, Budapest IV., egyetem- utca 2. sz. 3413

Háztartások számára

ajánljuk ismert első minőségű porosz

darabos-, koczka- és diószénünket

ólomzárall ellátott zsákokban 50 kilo tiszta sulyban 78 krral, egész kocsi-szállítmány mellett vámmázsánkint 73 krral,

díjmentesen egészen a pinzében berakva.

A Gutmann testvérek köszénbányáinak eladási ügynöksége.

Központi irodahelyiség V, mérleg-utca 3.

November 1-től kezdve

főkömegrendelési helyiség VI., Teréz-körút 5. sz.

Telefonösszeköttetés 637. szám alatt.

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY császári kir. egyetemi könyv-árúsnál, Bécsben, I. Bezirk, Stefansplatz No. 6.

Hasznos könyvek nők és hajadonok számára.

- Baráth Ferenc. Aesthetika.** Bevezetéstől a verstanal. 18' ábrával. Második jav. kiad. Fűve 1 frt 50 kr. Diszkötésben 2 frt 40 kr.
- Beniczky Irma. A nők hivatása** 1 frt 20 kr.
- A nők apró kötelmei** e szak fontossága az életben 40 kr.
- A mindennapi életből. A nőnek.** Rusz K. Mészáros és mások után írta **K. Beniczky Irma.** Két kötet 80 kr.
- A divat szépségéről.** Műveltség- és erkölcs-történeti kútfő nyomán írta **K. Beniczky Irma.** 40 kr.
- A leányárcselem világa.** 40 kr.
- Életrendtanú szakácskönyv.** Dr. Wiel munkája után. 40 kr.
- Beteg-könyha.** Dr. Wiel «Életrendtanú szakácskönyv» szálalya» alapján. 40 kr.
- György Vilmos. Emlékkönyv a confrmá- tiónak készülő protestáns hajadonok szá- mára.** Egy aczelműveléssel, vászonba kötve aranyvágással 1 frt 20 kr.
- Hölgyek titkára,** vagyis legújabb, legtelje- sebb levelezőkönyv nők számára. Minden előforduló alkalmakra való fogalmazási mintákkal, mindenféle társasági, családi, bizalm- as és szerelmi levelekkel, különféle ügy- iratmintákkal és alapos utmutatással a level- írás szabályait illetőleg, rövid helyesírás- tanal, a magyar polgári jogok és kormány- zat ismertetésével, stb. Harmadik bővített kiadás. Kötve 1 frt 50 kr.
- Hölgyek lantja.** Magyar költőknek műveiből szerkesztette **Zilahy Károly.** Egy aczelmű- zettel. Második kiadás. 2 frt, diszkötésben 3 frt.
- Hüppmann Antal. A valódi szakácsmű- vesés** vagyis rendszeres utmutatás a főnök és legfinomabb főzésben, a legjobb magyar, francia és német mód szerint. Különös te- kintettel uri és főúri konyhákra, nagyobb- szerű lakomák és házi vendéglésekre. Ne- gyedik kiadás 1 frt 50 kr.
- Jósika Julia. Pályavezető fiatal leányok számára.** Második kiadás, korszerűen át- dolgozta **K. Beniczky Irma.** 2 forint, Disz- kötésben 2 frt 80 kr.
- Kubinyi Lajos. Iparos-gazdasszonyok könyve.** Iparos-gazda családok számára. Rajzokkal 70 kr.
- Legonvé Ernest. A nők erkölcsi törté- nete.** Ford. **Feléki József.** 1 frt 50 kr.
- Leányaink és fiaink.** Egynehány jelenet és tanulmány a családi életből. Ford. **Feléki József.** Fűve 2 frt. Diszkötésben 2 frt 80 kr.
- Leugyel Dániel. Orvosi tanácsadó** váro- son és falun. Második kiadás 1 frt 50 kr.
- Méde Imre. A magyar gazdasszony teendői** a közéletben, házbán és konyhá- ban. Kézi és segédkönyv nők és hajadonok számára. Második kiadás 2 frt.
- Nemes György Dr. A fontosabb hásta- rati cikkeket vegytana.** Hazai és kül- földi szakmunkák nyomán. 40 kr.
- Németh Zsuzsanna.** A legújabb és megpró- bált magyar szakácskönyv. A magyar házi- asszonyok számára. X. bővített kiadás 80 kr. Kemény kötésben 1 frt.
- Riecke G. A. Anyák könyve.** A gyermek első nevelésének legfontosabb kérdéseiről. Fordította **K. Beniczky Irma.** 40 kr.

44-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST, OKTÓBER 30. XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 féltévre — 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt Külföldi előfizetésekre a postalgó megfizetésről viteldij is csatolandó

NYÁRY KRISZTINA.

IPOLYI ARNOLD HÁTRAHAGYOTT MUNKÁJA.

Ipolyi Arndt hátrahagyott munkája, mely a XVII. században oly kiváló szerepet játszott jezsuita, Hajnal Máttyás életét tárgyalandó. Oly nagy szabására volt e mű tervezve, hogy bár nagy részében megíratlan maradt, egyes fejezetei azonban így is önállóan becseslő bíró befejezett egészek, így különösen a Nyáry Krisztináról szólók, s gazdag adatait tárva fel a XVII. század egyházi és családéletének, nemcsak indokoltá, de épenséggel nagy értékűvé teszik közzétételét, melyre a «Magyar Történeti Életrajzok» legközelebb megjelenő füzeté vállalkozott.

Nyáry Krisztina élete csendes, zajtalan teljesítése volt a hitvesi, honleányi és anyai kötelességeknek, de volt egy vonása, mely a legmagasabb erkölcsi feladatok összeitöközésében nem minden- napi drámai mozzanatok világát tárja fel, s mélyen és emelrejlő érdeklővé teszi e nőnek hely- zetét, ki épen a legnagyobb mértékben élére állított hitviták korában ősi vallásától elszaki- tva, oly férj oldalán mellett tölti napjait, kivel a vallásos hit legfontosabb tételeit illetőleg nem egyezhetik, s csak titokban áldozhat istennek, majd végül a férj kora halála felszabadítván, más- sodszori házassággal megleli azt az egységül, mely lelki és családi élete közt összhangot hoz létre, s megoldja a hit és kötelesség közt meg- hasonlott kedély tragikai problémáját.

E köré a lélektani fejlemény köré csoportosul- nak Ipolyi művében a XVII. század hitéletének, politikai és vallási reform-mozgalmainak, a hit- viták és vitairatok korának széles vonásokkal vázolt képei, oly körülményességgel, mely el- árulja, hogy Nyáry Krisztina megható sorsának és életének csak epizóduszerű jelentőség jutott volna ebben a kivont keretben. De ha örökre sajnálandó, hogy az oly tanulságos korrajz és irodalom-történeti tanulmány befejezetlen mar- radt, annál több elismeréssel kell fogadnunk, hogy a «Magyar Történeti Életrajzok» előttünk fekvő füzeté megmentette belőle azt a mi meg- menthető volt.

A forrás, melyből a nagyevű szerző Nyáry Krisztina életrajzára nézve legérdekesebb ada- tait merítette, Nyáry Krisztina, Eszterházy Mik- lósné naplója; kicsi, mindössze száz egynehány levélből álló könyvecske, majd beírva, majd

üresen, gyarló asszonyirással. A napló jelenleg is az Eszterházyak levéltárában van s a bejegyzése- ket Nyáry Krisztina fia és unokái is folytatták magyarul. Csak a nemzeti hanyatlás korszaká- ban szünek meg egy egész századon át a napló följegyzései, egész az újabb időkig, a mikor ne- hány derék házi pap pótolja ismét a mulasztás- olat, beírva folytatólag a nemzedékeket, melyek- nek emelkedéséhez, nagyságához Nyáry Krisztina gazdag öröksége is jelentékenyen járult hozzá.

A Nyáryak hatalmát és fényét Pál alapította meg, ki I. Ferdinánd szolgálatában fegyverét

BEDGEI NYÁRY KRISZTINA. A Frakno várában őrzött arckép után.

tina naplója írja — inkább meg akart halni, hogysem a törökök a várat kitalálják s kezébe véve a zászlót és zsebre téve a kulcsokat, oda állt a kapuhoz, míg elfogyván őt, vívők a vezérek eleiben: dicsérték, hogy hitét megtartotta, de küldték fogságba, a hol lőn huszonkét hónapig. Megmenekülése úgy történt, hogy őt megnyerte azáltal, hogy leánya kezével több falut ígért neki. Meg is szökött vele s szerencsésen elértek Lőrincz szucsányi házához, Turóczban. Ezt adta örök azán hét faluval, s az ott meglepődve, a turóci Török családát alapítá.

Ennek a Lőrincznek fia Pál volt, Krisztinának atyja. Ez ott volt Eger vára 1591-ben történt megvételénél, és saját idegen zsoldosai kötözték meg, hogy átadják a várat a közeledő szultánnak. Szeme előtt gyilkolta le aztán a török hűtlen zsoldos seregét, míg őt s magyar csapatait fogságba vitték. Testvérét, Istvánt, egy konstantinápolyi követésében megérett etették meg.

A mint Pál kiszabadult a török fogságból, Boesky párhívta lett, Kálvin vallására tért át s nőül vette Várday Katát, Telegdy Pál özvegyét. A kisvárdai Várdayak származásáról szintén érdekes dolgokat ad elő Nyáry Krisztina naplója. Szerinte ezek «Edmundus nevű angliai királynak Edmund és Eduárd nevű fiaitól» származtak, kik Kanut királytól származtak, «Pannoniába jöttek szent Istvánhoz.» Genealogusaink azonban a Gut-Keled nemzetségből származtatják. Már szent László király korában nyertek adományul Kisvárdát.

Itt született Nyáry Krisztina, mint naplójában írja, 1604. okt. 31-én. Már kora gyermekéig véres vallási küzdelmek emlékei tettek borzalmasá. 1605-ben, Boesky folkelése alkalmával Nyáry és neje, Várday Kata távollétében, de nyilván tudtával, megtámadta a plébániát egy csapat, s Caszlay István plébánost két társával elfogva, megkínozta s kezét-lábát elvágva a szomszéd Anares helységbe hurcolta, hol a tóba fullasztotta, míg két társának sikerült megmenekülni. Nyáry Krisztina ez időben hol Kisvárdán, hol Helmezen, Leles mellett nevelkedett, hol anyja a kálvinista tanok legvakbuzgóbb és legerőszakosabb terjesztője volt, úgy, hogy kivirta a kálvinisták matriarkhájá nevet.

Sajátoságos, hogy ez időben a Luther-felekezet legbuzgóbb pártfogója s terjesztője is szintén nő volt: Czobor Erzsébet, Thurzó nádor özvegye. Egyetlen fia, Thurzó Imre szigorúan felekezeti irányu nevelésben részesült, s Wittenbergban fejezte be tanulmányait, hol nagy fényrel jelent meg, atyja költségén vele küldött tanultársai környezetek udvar gyanánt, s alig volt öt hónapig az egyetemen, már annak rektorává választott János György szász választó fejedelem különös pártfogásából. Ez alkalommal atyja, a nádor közzömet fejében száz jobbággyát küldte Wittenbergba, hogy zenével, hajdútanccsal, fegyverforgatással mulattassák Wittenberga lakóit; az egyetemnek ajándékul tizenkét szekéren mindenféle régiségeket s ritkaságokat küldött s fiának drágábbnál drágább ételt és italt, hogy tanárait s tanultársait három napon át vendégelhesse.

De Thurzó Imre nem sokáig időzött az egyetemen, még az iskolai év vége előtt visszatért beteges atyja óhajára. Ez önállóvá tette, szabad ellátást és csapatokat adott minden várában rendelkezésére s azonkívül 3953 forint évi zsebpénzt, a mi nagy összeg volt akkori időben. Mikor pedig atyja 1616. decz. 24-én meghalt, Imre Magyarországot leggazdagabb gavaléria lett s anyja sietett őt ilendően kiházasítani. A kiszemelt házastárs Nyáry Krisztina volt.

Thurzó Imre már a következő évben megindult Nyáryékhoz leánynevezésbe s 1617. szept. 24-én ért Kisvárdára. Bár Krisztina még csak alig kifejtett 13 éves leányzó volt, az eljegyzés azonnal megtörtént. E látogatás után készülődésekben telt el egy egész év. Nagyszerű bevásárlásokat tettek Bécsben; egész halmozás, bors, safrány, szerezendők, mazzolaszöl, vizahólyag szerzetetett be. Azonkívül aranyos szövetek, ládák, kelmék, stb. Míg is fenmaradt az árvai családi levéltárban a nászmenet programja, melyből kitetszik, hogy egy hadjárat sem esett meg akkor oly számos résztvevővel, mint Thurzó Imre és Nyáry Krisztina lakodalma. Százakra ment a kíséret; ótszáz lovas katona díszes új vörös egyenruhát viselt, míg a gyalog csapatok kékből voltak. Hatvanhárom hintó és szekér szállította a vendégeket, Magyarország legelső családait. Így indult meg a násztábor az

ország egyik végétől, a trencsényi és árvai váról a másikig: Zemplénbe, Király-Helmecze, hol Nyáryék ekkor laktak. A menethez magát a költő Rimay Jánost szerződtette Thurzoné főudvarmesterül, s betekelték bele, míg Thurzó és kísérete megérkezve Király-Helmecze, 1618. nov. 11-én, Márton napján összekelt Nyáry Krisztinával.

Másnap a lakodalmas menet megindult Tokaj felé, hol Thurzó legközelebbi birtoka volt. Itt három napig mulattak. Imre ur feleségét aranyos hintón vitte, mely elé hat bárony hamos ló volt fogva, végre hazaérve Bitsére, itt még egy huzamban öt hétig tartott az ünnepség s hogy mibe kerülhetett, fogalmat nyújthat róla az, hogy Thurzó bittsei házában rendes évi fogyasztása kitétt 81 ökröt, 117 borjút, 1000 ürüt és barányt, 1681 ludat, 2346 kappant, 3012 tyukot, 16,525 tojást, 1000 iteze vaját, 700 darab sajtot, 100 oldal szalonát, s még számtalan vadat és halat. Alig hozta azonban haza nejét Thurzó Imre, azonnal véget értek a fényes, zajos napok, s Thurzó kora nagy politikai akciójába vetette bele magát, melyben töle oly sokat vártak. Thurzó a protestáns csehekkel szövetségű ellenék élére állott s a nagy feladatok, melyekkel itt szemben állott, kényszerítették, hogy alig egy-két hónap idő után gyöngéledő nejét a rajeczi fűrdőben magára hagyja.

E fűrdőt akkor, közel Thurzó litavai és hricsói várjaihoz, hó forrásaiért nemcsak a nádor és családja, de a vidék főurai is sűrűn használták. Itt gazdasszonykodott ezental eselédai társaságában Nyáry Krisztina, gombát szedve és szárítva, a hegyi patakokban pisztrángokat fogva, melyeket ajándékul küldözött anyósának, Czobor Erzsébetnek. Leveleiben gyakran panaszkodik gyöngye egészségéről és arról, hogy a «gyomorfájás igen uralkodik rajta». Levelei, s hogy azokat maga írta, mindenestre magasabb fokú műveltségről tanuszkodnak, mint a kor általános színvonala, mert a növevelés ugy el volt hanyagolva azon időben, hogy két nádor neje, Thurzó György-nérel és Forgách Zsigmond-nérel is ismeretes, hogy irni nem tudtak, s Czobor Erzsébetet is csak a férjével való levelezés vágya bírta rá, hogy irni tanuljon.

Milyen lelki világa volt itt az elhagyott nőnek, leveleiből nem igen vehető ki. Mindamellett úgy látszik, hogy mélyebb érzés aligha vonhatta férjéhez, a ki anyjához iri leveleiben sokszor panaszkodik, hogy hazuról semmi hírt sem vesz. Neje ilyenkor csak mentegeti magát s látszik, hogy nem szívesen vesz részt abban az erélyes tevékenységben, melyet akkor még főrangú nők is kifejtettek vallásuk érdekében. Titkolva őrizte szívében ősei hitét, melyhez anyja és anyósa ellenében is ragaszkodott. Férjének lázas tevékenysége pedig, mely csak órákra engedte őt a családi kör melegéhez vissza-visszatérni, épen nem volt alkalmas arra, hogy állandó szellemi érintkezést tartson fenn közöttük.

Mikor a bittsei várak a vágvölgyi vonalon portyázó zsoldosok pusztításai miatt mind bizonytalanabbá vált, Thurzó, kit éppen ekkor vettek legjobban igénybe a beszercezbányai országgyűlés és Bethlen királyválasztásának mozgalmi, nem hagyhatta többé itt családját, hanem hricsói és litavai várába költöztette át, kietlen retgek mélyébe, körülveve magas sziklaszálaklaltól, melyek megkövült óriásokként álltak őrt a vár mellett.

De alig helyezhette el biztonságba anyját és nejét, Thurzót már újra táborba szállította Bethlen s ezt épen a legörvendetesebb családi esemény küszöbén, mely a kihálófelben levő büszke családnak első ivadékat volt adandó. Thurzó eleget habozott is, hogy kövesse Bethlen hívását. De Bethlen jól tudta, minő eszközökkel kell hatni a tízes ifjú elhatározására. Naponkint előzönlötte leveleivel, ígérgetve, lelkesítve, szemrehányva, úgy hogy Thurzó átvette a fehérhegyesi hadtest vezetését, megkezdte vele a csatározásokat, de egyszersmind elkezdte a békét is sürgetni; sőt kemény szemrehányásokat tett Bethlennek a béke késletése miatt.

Mindezekért Thurzonak nem volt már maradványa a táborban, s hazasiatett nejehez, ki alig érkezett meg, első gyermekét szülte, miről Nyáry Krisztina ezeket írta sajátkezűleg naplójába: «Az én szerelmes Thurzó Erzsébetkémét adta Isten ez világra, az 1621. esztendőben februáriusnak 20 napján, melyet átleszen az Ursten az Ű szent nevének dicséretére, s nekünk örömrünk sok esztendeig. Az igaz hitben nevelm.»

A THURZÓ-CÍMERT.

De a várt örvendetes esemény nem sok örömet hozott a kihálófelben levő családra; a Thurzó-ház első ivadéka nem fiúgyermek volt, hanem gyöngye beteges leánya, kinek életéhez is alig volt remény. Ez úgy az anyóst, mint a férjét lehangozta s ismét szorosabba fűzte a Thurzó és Bethlen közötti viszonyt. Thurzó Bethlen Gáborral hitva keresztavál s a keresztelés megis történt febr. 21-én Litava várában. Bethlen levelével Bossányit küldte el maga helyett s vizagstálván Thurzót a meghiusult reményekért, menti magát, hogy nem küldhet valami szebb ajándékot, mivel semmije sincs vele, hanem egy lánczocskát talált, azt küldte emlékül az újszülöttnék.

Bethlen még a komasági levelet is arra használta fel, hogy Thurzó Imrét mielőbb a táborba visszajövetelre serkentse. Szerencsére azonban nemsokára jobb béke-kilátások kezdtek mutatkozni s Thurzó magatartásának volt anyai sikere, hogy Bethlen béke-egyezkedésre volt hajlandó. A fejedelem egyszen Thurzó Imrét bizta meg az egyezkedésekkel, a melyek színhelyül Ravensburg tüzett ki, határidőül szept. 10-ike. Mielőtt elindult volna Thurzó, szomorú előérzettel ösztönözve maga elé kérte előbb családját Trencsénybe, Illésház sógorához, hogy elbucsuzzék tőle. Már Nagy-Szombatba betegeskedve érkezett és Grymelius Márton orvosi segítségét vette igénybe. Ez erős hajtószerrekek és köpilyözéssel annyira helyreállította, hogy tovább utazhatott. De Hradistye helységben a harmadnapos láz mellett oly vértelulása támadt, hogy szemem folyt a vér és látását veszté, miben lehetett része a drasztikus gyógykezelésnek is, de a fejedelmet is gyanúsították, hogy felve a Thurzó által kötetendő előnytelen békeföltételek, utolsó vendégsége alkalmával megmérgeztette.

Hazuról is rossz híreket kapott; a kis Űrszike életéről már lemondott nagyanyja, neje, Nyáry Krisztina pedig, mint írta, «tegnap óta kezdő fájlalni gyomrát.» Hanem a gyermek halála nem következett be, Nyáry Krisztina pedig okt. 2-án Litaváról férjéhez intézett levelében azzal magyarázta gyomorfájását, «hogy a gyermeket pár

nap előtt, szent Mihály napja táján megérkezte.» — Thurzó is folytatta tehát útját a megérkezett Ravensburgba okt. 7-én. De alig indultak meg a békétárgyalások, okt. 19-én reggel öt órákor váratlanul meghalt, alig 23 éves korában. Mellette volt titkára, Závodszy szertint, nyugodtan mult ki, ismételve e szókat: «Én igaz és tiszta ágostai vallású vagyok!»

Férje halála villámként sújhatta Nyáry Krisztinát, ki három évi házassága után, mely idő alatt alig élt néhány hónapot férjével, most újra özvegyen maradt. É megrendítő esetről naplójába Nyáry Krisztina istemben való megnyugvással ugyanazon levélre, melyen házassága napja volt följegyezve, írja a következő sorokat: «Az én szerelmes urat szökött ki Isten ez világból októbernek 19-ik napján reggel. Én pedig maradtam nehézkémmel és kilenc hónapos lánckámmal. Volt pedig szegény szerelmes uramnak temetése az 1622. esztendőben januáriusnak 19. napján Árva várában.» A holttestet még októberben Litava várba vitték, hol míg a gyászpompá hónapokon át készült, januárius közepéig maradt a nagy teremben kitértve. Ekkor nagy kísérettel Árva várba szállították, s a kegerső anyja és nő jelenlétében a kápolna sírboltjába temették.

Czobor Erzsébet eddig sem nézte jó szemmel a gyöngye asszonyt, ki családjának a várt fiúörökös helyébe leányt adott, s most, főleg hogy Krisztina, kit férje várandós állapotban hagyott, 1622. ápr. 25-dikén ismét csak leánygyermekét szült, kit még határozottabban, mint első gyermekét, a katolikus vallásban szándékozott fölnevelni — az anyós egészen magához ragadta a hatalmat s a család birtokait, s hogy akaratát annál jobban érvényesíthesse, a mi történelmünkben a legtrikább esetek egyike — Árva vármegye főispánjának választotta magát. Nyáry Krisztina pedig egészen az ord litavai s hricsói szikla-várakokra volt szorítva. Anyósa saját gyermekétől is megfosztotta, letartóztatta nászajándékait, sőt még hozományát is, úgy hogy Nyáry Krisztina, mikor anyósa vonakodott kiadni gyermekeit, kénytelen volt visszavonulni anyjához Szomolányba, hol csendes megadással viselte a sors csapásait.

Ez elhagyott állapotában kereste fel az alig husz éves Nyáry Krisztinát 1624-ben Eszterházy Miklós, hogy a protestantizmus vezérfőnökének özvegyét a katolikus párt vezérének nevére tegye. Az Eszterházyak századok óta keresztül viheték föl eredetüket a honfoglaló nemzetségek egyikehez: a Salamon nemhez. Sőt mint egy mindenestre koholt s Eszterházy Miklós fia, Pál nádor által gyártatott férczunka, a «Trophaeum Domus Estoras» előadja, a család Estoras nevű őse Attilán át Nimródig és Noéig viszi föl származását. Mindez költött mese. A Salamonok ősi fészke a Felső-Csalóközben Salamon és Vatta voltak, a melyekkel szomszédos Általutja földjét a pozsonyi várjobbágyok pórral támadása ellen döntő párvíadalban, isten-ítelet útján tartotta fenn a Salomonai részeről egy szűzbajnok, mire a győztes joga ünnepélyesen foglaltatott olmányba. Ez az Általutja föld képezte a határt a nemzetség egyik ágának birtokában s az ág két testvérgermeke, Illés és Péter megosztván a birtokot, az Általut által ketté szelt birtok felső része Illésé lőn, melyre az házat építvén, keletkezett Illésháza, a honnan a Salamon-nemzetségbeli Illésházy család vette nevet; a másik rész pedig Péternek jutott, s a rajta álló szerháztól Szerház vagy Eszterház nevet nyerve, az Eszterházy családnak kölcsönözte nevét.

Eszterházy Miklós atyja, Ferenc, mint őnmaga írja, egész életét át «szegény legény» volt. Még 1585-ben mint alispán, írja a főúr Révay Mihálynak: «Nem szegyenlem kérnem Nagyságodtól, hogy Nagyságod segítsen meg valami rosszsza, ha buzával nem lehet, ha Isten éltet, megszölgölm.» De előkelő összeköttetései, s Illésházy Istvánnal való sógorosága arra segítettek, hogy gyermekeit jobb sorsba juttathatta. Gama Miklós, a későbbi nádor, a tizenhárom gyermekkel megáldott családnak tízedik születte, sógora, Kubinyi Lászlóhoz került nevelésbe.

Kubinyi családja katolikus volt s itt erősödött meg Eszterházy Miklós is annyira a katolikus hitben, hogy 18 éves korában (1600), családjának nagy visszavetése dacára, katolikus vallásra tért. Ez által szakított családjával, s bár nagybátyja, Illésházy István, ki gyermektelen volt, neki

ígérte Trencsény vára birtokait, ha visszatér a protestantizmusra, Eszterházy Miklós hajthatlan maradt s elment szülőfalot keresni egy távoli rokonánál Mágócsy Ferencnél, ki akkor az ország egyik legúdsabb ura volt.

Mágócsy rövid időn meghalt, s gyermektelen ifjú özvegye csakhamar a deli és lovagias ifjut boldogította kezével. Állítólag őnmaga kérte volna is meg. Egy újévi ajándékosztásnál ugyan szolgáit s tisztjeit bőven megajándékozta, csak Eszterházyknak nem adott semmit, hanem föl-hívta, hogy válaszson a mit ő kíván. Eszterházy sértődve valami jelentéktelen tárgyat szemelt ki magának, mire az ifjú özvegy karjaiba esve, kérdezte, nem választaná-e őt magát?

E frige által Eszterházy — Dersffy Orsolyával — düszagad ember lett, s házasságuk boldog is volt, de rövid tartanú, mert Dersffy Orsolya, miután férjét egy fiúgyermekkel megajándékozta, 1619-ben meghalt s Eszterházy csak öt év múlva határozta el magát újabb házasságra, és pedig, mint láttuk — Nyáry Krisztinával.

A fiatal özvegy beleegyezése könnyen kieszközöltetett, s az esküvő Szucsányban, Turóczme-gyében ment végre, egyszerűen, de nagyban emelte jelentőségét, hogy Pázmány Péter, az ország főpápa maga adta össze őket. Áll ma is az elenyészett vár régi egyháza, egy dombon román-gót átmeneti izlésben építve s dús falfestményeinek ma is látható maradványaival. Mielőtt azonban Eszterházy nejét hazavihetné, még kemény küzdelme volt Czobor Erzsébettel neje gyermekei és hozományának kiadása miatt. Czobor Erzsébet sok kérésre végre kiadta Nyáry Krisztina ingóságait, de gyermekei kiadását most is kereken megtagadta.

Most Eszterházy vette kezébe az ügyet s befolyásával királyi parancsot eszközölt ki Czobor Erzsébet ellen, hogy Nyáry Krisztina gyermekeit adja ki. Csakhogy a parancs kieszközölése könnyebb volt, mint fogantatás, s csak az 1625-diki országgyűlés, melyen már Eszterházy Miklós mint nádor elnökölt, tudott érvényt szerezni a parancsnak, törvénybe ígta, hogy ha Czobor Erzsébet egy hónap lefolyása alatt parasztevőnek leányait vissza nem adja, a kir. személynök rendkívüli decretalis büntetés terhe alatt végleges ítéletet hozhasson s azt végre is hajthassa. Így juthatott csak Nyáry Krisztina gyermekei birtokába, s Czobor Erzsébet megérte, a mitől leginkább tartott, hogy unokái katolikus hitre tértek, s Thurzó nádor birtokának nagyrésze a katolikus Eszterházy nádor családjára szállt.

Nyáry Krisztina új családi élete boldognak s elégedetnek volt mondható. Gyöngéd férje kismartoni régi várdaja helyett csinos emeletes udvarházat építtetett számára, melynek gyakran volt vendége a királyi udvar is. A kastély mellett hővizben, mely a gyöngéledő nőre oly kedvessé tette az itt tartózkodást, sokszor multott magas társaság, s Eleonora császárnő s Bethlen özvegye, Brandenburgi Katalin, Wesselenyi Anna és Csákyne sűrűn látogatták a fűrdőt s multattak Nyáry Krisztina társaságában. Az itt tartózkodó Hajnal Mátyás jezsuitára bízta a nádor neje visszatérítését, ki arról a következő sorokat vezette be sajátkezűleg naplójába:

«Mentem az én szerelmes uramhoz, Ujvárbán, 28 napján októbernek. Ott létemben az uristen szent lelkének ajándékát közölte velem és írttem az igaz vallásra. Gyúntam meg újabban Istennek akaratából 30 napján decembernek és meg kommunikáltam (áldoztam) 31 napján ugyan decembernek havában, mikor irtak 1624 esztendőbe. Mert azelőtt kénytelen voltam a szinmutásra, de szivemben mindenkor igaz pápista voltam.»

Nyáry Krisztina kisebbik leánya, Krisztina elhalván, a másikat a nádor saját fiának adta feleségül, s a házasságot minden akadékoskodás ellenére keresztül vitte. Így olvadt össze a Thurzó, Mágócsyok, Eszterházyak és Dersffyék gazdagsága, mint a család nagy emelkedésének alapja. A fejedelmi pompával megült lakodalmon Lósy érsek jelent meg a király képeben; jelen voltak Rákóczy és a lengyel király követe is. A nászmenet ágyúk dörgése közt vonult el; az ebédnél Keresztész István és Nádasdi által készített verseket osztottak szét különféle színt selyem és atlaszlapokra nyomatva. Majd lövészny következett, melyen az utolsóknak beérkezett aranyzsarvú bakot nyert.

A nádor fiára hagyva Kis-Martont, Semptére

költözött, az új adományul nyert Thurzó-birtokra s telen át Nagyszombatba tette át lakását, s mikor 1641. febr. 17-én Semptén az örökévalóságba költözött Nyáry Krisztina, a nagyszombati templom sírboltjában helyezték örök nyugalomra, hová fia, Pál, anyának és öt évvel később hunyt atyjának emlékére közös márvány lapot emeltetett.

Kilenc gyermekök közül hármat kora halálragadott el. Katát és Mihályt másfél éves korában, Krisztinát miután alig tizenegy hétig élt, kísérték sírjokba. László 26 éves korában Vezekény-nél, a törökökkel vívott csatában hősi halállal múlt ki, anélkül hogy gyermekeket hagyott volna maga után. Anna és Mária a legelőkelőbb főrangú családokba házasságot. Amaz Nádasdy Ferencnek, és Homonnai Drugeth Györgynek lett neje. Pál atyjának a nádori méltóságban utódja lett, családjának a hercegi méltóságot szerelte meg, melyet ma unokái viselnek Ferencz, a legifjabb, a család mai napig virágoz, úgynevezett fraknoi grófi ágának lett megalapítója. A családja ezen életerős sarjának születése vitte az anyát sírba.

AZ ESZTERHÁZY-CÍMERT.

UTAZÁS ISMERETLEN ÁLLOMAS FELÉ.

III. rész. — Az olmtúzi vár fogságában.

VII. Szébb emlékeinkből.

A mozgalmas 1850-ik évnek utolsó harmadában, a hazabocsátottak távozta után sok útszállásoláson mentek keresztül a benmaradtak, kivált azért, mert még mindig hozak újakat közénk, míg végre némi megállapodás jutott érvényre. Arra folytonosan tekintettek, hogy a polgáriak és katonaiak külön lakjanak, ámbar az elkülönítést a térviszonyok miatt nem lehetett kivétel nélkül eszközölni. Szeptember közepé táján történt, hogy e sorok íróját áthelyezték, a bejárattól számítva az első nagy szobába, hol szükség esetén nyolezat tudtak elhelyezni, és a hol két előkelő uri ember, mint legregőbb lakó, mintegy törzset képezte a bekénszerített és koronként másokkal váltakozó vendégeknek. Az egyik uri ember a szeretetre-sziszteletreméltó öreg Ambrus János volt, sok érdemi biharamegyei szolgabíró és a tekintélyesebb bihari táblabírók egyike, a másik az országos hírvédebreczeni református lelkész, tiszteletes és tudós Könyves Tóth Mihály uram, kit már köztünk megérkezte napján volt alkalmam bemutatni. Egyikök a szobának az ablakhoz legközelebb eső egyik sarkát foglalá el asztalával, székevel, ágyával, a másik sarkot a másik. Valóságos örömrézzel foglaltam el az Ambrus bátyám oldalán kinálkozó üres helyet, melynek tulsó oldali párja már be volt töltve. Az ablak és ajtó közt ezen az oldalon csak még egy ágy állt, de ennek megszálói többször változtak. Több ágynak ezen az oldalon azért nem volt helye, mert itt állt a kályha, és még egy láda, melynek rendeltetését nem szükséges ide írnom. A tulsó oldalon ellenben összesen öt ágy szorogott egymás mellett az első telen, melyet a szobában töltöttem, s e túlteltség bizony terhünkre volt, részint azért is, mert katonaviselt embereket is tömtek be és pedig olyanokat is, kik nem a magyar zászló alatt vitézkedtek, hanem ellenkezőleg, és kiket ki tudná mily vétségért dugtak rövid időre közénk. Ha magunkviselésben nem tanúsítottuk volna minden alkalmommal és bárkivel szemben a lehető legnagyobb nyíltságot, még azt lehetett volna gondolni, hogy kémeül tettek be őket hozzánk, hanem erre nem volt szükség, s így csak más helynek hiánya miatt és különben

SZIRMAI ANTAL. KÖLCSÖNÖS MEGLEPETÉS.

VASTAGH GYÖRGY. GYERMEK-ARCKÉP.

BURGER LAJOS. ARCKÉP.

LIGETI ANTAL. LÁNDZSÉR VÁRA.

BENZÚR GYULA. FÉRFI-ARCKÉP.

MÉSZÖLY GÉZA. ARATÁS ELŐTT.

EBNER LAJOS. VÁSÁRI BALESET.

AGGHÁZY GYULA. PIHENŐK.

TÖLGYESSY ARTUR. RÉSZLET A KÚNSÁGBÓL.

BALLÓ EDMÉDY-SÁRFIA.

TELEPY KÁROLY. ZALA FOLYÓ, ZALABÉR MELLETT.

is csak pár téli hónapra jutottak önkéntelenül egy szállásra velünk.

Tanulni egyébiránt ezektől is lehetett. Az egyik erdélyi szász ivadék, Temesvárt szolgált az egész hadjárat alatt mint altiszt, és kifogyhatatlan volt a sok nélkülözés, fűrésztó éjjeli, nappali szolgálát és egyéb nyomorúság elbuzgósításában, melyeket az ostrom ideje alatt ki kellet állniok. Egy másik önéletírását kezdett írni, természetesen a maga német nyelvén, ámbar az utóbbi hónapokban állítólag is egy magyar hadtestben vállalt önkéntes szolgálattal, s honvéd-rubában hódított meg egy németajkú, különben pesti elszánt honleányt, kivel jegyet is váltott, és nem-sokára kiszabadulván, meg is esküdött.

Hozzánk került az első télen néhány hétre Neuwirth Adolf is, kit a többiek még nem ismertek, ki a merész handabandáival, Arisztotelésből, Platóból, Senecából még tanuló korában főszedett idézetekkel, a világ politikai rejteljeinek nem találgatásával, hanem határozott hangon oda állított, csalhatatlan megfejtésével egy ideig el tudta kápráztatni jóhiszemű hallgatóinak figyelmét, mi közben mindig azt szokta kérdezgetni, hogy: «no ugy-e igazam van? nem is lehet az másnépen, vagy talán nincs igazam?» Legfigyelmesebb hallgatójának mindig egy Kutzelman nevű halicsországi szobatiszunk mutatta magát, ki azonban dévajságból sokszor olyan hangyügy kérdésekkel szerette faggatni a nagyhangú szónokot, melyek csak új bőbeszédűségre szolgáltattak neki alkalmat, s megerősítettek őt nagy tudományáról való önhittségében.

Neuwirth később mérsekelte tanítgatási hevét s mindent jobban tudni akarásával már csak azokat gyötörte, a kik nem ismerték. Köztünk ilyenre már nem talált, s Kutzelman se tudta többé lépni csalni. Nem sokára más szobában eszközölt neki helyet a porkolab, s csak több év múlva kerültünk ismét egy időre egy másik szobában össze.

De már ideje felhoznom egyet-mást abból, a mit a szebb emlékeink ezimére méltónak tartok. Első helyen áll azok közt mindenesetre a visszaemlékezés arra az illedelmes, bizalmas, mondhatom testvéri érzületre, melyely egymással társalogtunk; a visszaemlékezés a férfias, nyugodt, önzetemes lelkületre, melyely sorsukat a legtöbbben viselték; a visszaemlékezés arra a készségre, melyely mindegyikünk megragadta a kínálkozó alkalmat olyas valamivel foglalkozni, a mi azon a szóalkotásán kívül, melyet minden czélra ismételt foglalkozás az illetőnek nyújt, még a többinek is lehetett vagy hasznos, vagy kellemes. A testvéri érzület abban is nyilvánult, hogy a tegezés általánossá vált minden állás-, rang- és korkülönbség nélkül. A katonatisztek közt ez különben régi szokás, különösen az egy-ranguak közt, de itt mindnyájan az «államfogoly» czime alatt egyenlőknek tekintették egymást és szorosan véve egy magasabb hitben és reményben osztozkodván, önként bizdult fel bennünk a testvéri szeretet jótékony lángja is!

Nincs is tudomásom esetről, melyben akárk izlés-, akár véleménykülönbség, akár személyes érdekek összeütözközése csak hangosabb szóváltásban is nyilvánult volna, s az annyiféle embernek közösen együttélés mellett szinte elkerülhetetlen ellentéteket akár csak egy esetben is a bajtársak közbenjárásának kellett volna kiegyenlíteni. Arra pedig, hogy valaki bármilyen színű panaszával a minket őrző katonai hatóságok forduljon, gondolni sem mert volna senki. A hol mindenki becsülésre és szeretetre méltónak törekszik mutatni magát, ott valóban nem nehéz egymást becsülni és szeretni. Ez a kölcsönös jóindulat azután mondhatatlan jó hatást gyakorolt, különben nem irigylendő helyzetünkben, a legnagyobb közös ellenségnek, az unalomnak távolítására és elűzésére, valahányszor a szobák nyitva és a járás-keles ki s be szabad volt.

Az elzárttság idején azután, mivel írni, rajzolni, sőt festeni és faragni is meg volt engedve, olvasmányban válogatni lehetett, a játékok mindenféle alakjai, a kártyától a saklig rendelkezésünkre álltak, s feltűnőbb eszközök nélkül testgyakorlatokat is lehetett űzni, sőt Gyöngyössi Imre példájára, a szobákban nyáron is bennmaradott öntött vaskályhák felhasználása mellett, saklázkodni is — az unalmat addig, míg vagy a nap világa tartott, vagy a lámpa égett, szintén nem volt nehéz elűzni, csak az éjjeli órák tetszetek igen gyakran, kivált a rövid nappalok évszakában, túlságosan hosszúnak.

Ekkor ráért kiki saját gondolataival foglal-

kozni, saját érzelmeinek szabad folyást engedni, míg azután az álmokat szövő tündérek vettek át a gondolkodás és érzés folytatását, míg az örváltással járó kopogás fel nem rezzentett. Leggyötrőbbnek mindig azt találtuk, mikor álmunkban úgy tetszett, hogy nem alszunk, hogy nem tudunk elaludni, de azért mozdulni sem tudtunk, a mi kívánatos lett volna, mert másnépen helyezkedve el fekhelyünkön, minden valószínűség szerint az álmoképek is más irányban indultak volna agyunkban. Ilyen álmok szerencsénk csak elvétve gyötörtek. Többnyire otthon jártunk, vagy oly távol vidékeken, ismert és ismeretlen emberek közt, hol valamikor voltunk, vagy a hová kívánkozánk.

Szebb emlékeink közé számítom azt a különben prózáinak tartott dolgot, mely nélkül azonban élő ember el nem lehet, az étkezést. Sürgő-forgó szabad ember előtt ez sem nyom annyit a latban, mint a minden más élvezetből úgy szólván egészen kizárt foglalat szemei előtt. S ime, mióta K. Tóth Mihály szobájába jutottam, együtt főztük meg reggelre a kávét, melyhez a hanak népség elég jó tejszint szállított a városba, a miből aztán mi is kaptunk; ebédet együtt hordtunk egy tűrhető főztű közeli vendéglőből; de legtöbbet értek az esteli elzártság órái. Ekkor Mihály barátom remekül készítette el a csaját, vagyis kínai teát, mely mellett azután elbeszélgetünk jó latakia füstjének fellegeibe burkoltan, a míg kedvünk tartotta. A csaját mindig jó theaféléből volt módunk készíteni. Mikor az oroszok Debreczenben tanyáztak, Bebutoff tábornok Mihály barátomhoz volt beszállósolva, s az ott élvezett vendégszeretetet azzal viszonzotta, hogy tetemes mennyiségű valódi kínai teát hagyott neki emlékül. Ebből kúldtek rokonai Olmüczbe is utána néhány csomagot. Később a most már csak boldog emlékül Török Pál, volt pesti ref. lelkész és püspök Bécsben járván, ott szerzett néhány csomag jó theával elvezett meg foglyi hűtsorsosa és jó barátjáról. — E thea-estélyekre, ha élünk, még vissza fogunk térni.

VIII. Kertészkedés; látogatások és küldemények a hazából.

A szebb emlékek többnyire az 1851-ik évhez fűződnek. Alig tavaszodott ki egy kicsit az idő, az udvar, mely addig csak a szabad levegőn való járkálásnak, társalgásnak és a rokonabb lelküekkel való találkozásnak szolgált színterül, s a bőhavi télen legfőkébb hólabdákkal szerzett egy kis élénkebb testmozgást, és hőszobrok állításával a művészeti hajlammal bíróknak alkalmas kedvtelésűk gyakorlására, a többieknek pedig még bővebb alkalmat tréfás és komolyabb kritikai megjegyzések közrebeszédására, mi részint derítő, részint utbaigazító hatással volt a művészekre és nézőkre egyaránt — ez az udvar a tavasz kezdetével másnépen időtöltések követeztében egészen más alakot és szintet kezdett öltetni. Társaink közül többek kertészkedésre kezdtek vállalkozni és főleg díszkertészkedésre, a mostoha talajviszonyok miatt haszonkertészetre gondolni sem lehetvén.

Mi is volt az a talaj, melyet szabad volt e célra felhasználni? Hajdan itt jól-rosszul kövezett utca húzódott el az apácák kolostorának déli fala, és a bástyatómeg éjszaki fala közt. Hosszának közepe táján egy ott felejtett lámpa is arról tanuskodott, hogy itt valaha élénkebb forgalom lehetett; a gyalogjáró a bástyafal tövében szintén azt bizonyította és jó nagyméretű kőlapokból volt összeróva. Ezt az utcát most kétfelől kapu zárta el. A szabad térre nyíló kapu át jötték be, a kiknek jönnök kelle, míg a másik kapu soha sem nyílt meg, mert azon túl a bástyáregnek folytatását szintén folyok befogadására használták, de oda máshonnan volt a bejárás.

A két kaputól vagy öt ölnyi távolságra egy-egy faköpnöveg állt, mindegyik egy-egy örök védhelyeül zordabb időjárás esetére. A két faköpnöveg közt az apácák falánál elhúzódó térnek körülbelül egy öl széles szeletét engedte át a térparancsnok a kertészkedni kívánó foglyoknak erejük és tudományok kifejtésére, azon egy kikötéssel, hogy a kövezetet nem szabad bolygatniok. Tessék a kövezetet kerteszkedni!

A főtérrel nem akasztotta meg kertészeinket. Mióta az a néhány magyar asszony a városban szállásolt s hetenként egyszer-kétszer benézett hozzánk, minden akadályt lehetségessé vált elhárítani, minden ségélyeszközt meg lehetett szerezni. Taligaszámra érkeztek be többnyire keres-

kedőtől szerzett kimustrált faládák, kertészeketől megvett termő-földdel megrakott kosarak és zsákok. A ládákat sorba rakták, a hozzáférhetőség kedvéért némi távolságra a faltól és egymástól, földdel megtöltötték s az asszonyok által kézi kosárkaikban hozott csemetéket elültették. Vízes esebekben, az udvarnak árnyekos helyén, mindig volt víz, melyet sánczraírték rabok, nem tudom honnan, napjában kétszer újítottak meg; csinos öntöző kannáskákról szintén az asszonyok gondoskodtak; a napsugarak folytatták, a mit társaink kezdtek, s a négyzetleges kertecskék rövid idő múlva nemcsak kizöldültek, hanem itt-ott egy-egy primula, egy-egy viola tricolor kandikált ki a zöld környezetből. Később az ablakok alá is kerültek ládákban kelt ózok, az ablakok párkányára hosszukás keskeny ládikában szintén. Egyre többek kaptak kedvet a kellemes időtöltéshez, s nem maradt el a versengés szelleme sem a virágzó növények száma, szépsége, színe, illata fölött. Szóval a kövezetek minden bolygatása nélkül a kertészkedés sikerült. Egyik társunk épen az említett utcalapra alatt, tehát a kert közepén komlómagot letesített, egyszerű rövid lábakra fektetett kis deszkapaddal. Hanem a ki néha be is ült a lugas alá, nem sokáig volt maradása. Jobb volt a lugason kívül. Még a felejtethető Nagy Jenő is, ki mindennap kihozta madarakkal népesített nagy kalitkáját, nem a lugas belsejébe, hanem a tetejébe helyezte el kedvenceit, és csak ha a délutáni nap kissé tűzesebben sütött rájuk, vitte őket védtebb helyre. Későbbi években, mikor a lugas már nyessni is kellett, szerette az öreg Boczkó Dani bácsi oda-tétetni mókusos kalitkáját, melyben két, néha három evetke ropogtatta a mogorót s forgatta a kerek motollát, nagy mulatságára a minden mozgásnak örvendő rabközönségnek.

Mikor aztán olyan látogatók jöttek, kiket bizalmunkra méltóknak véltünk, sorban vezettük el őket a «virágágyak» hosszában s miután nemcsak meglepetésüket, hanem bálmulatukat is kifejezték, az udvar közepén a kerttel szemben megállván, megmagyaráztuk nekik, hogy a mi a két kapunál kezdődő az őrházig kopár tér van, az mutatója az udvart eredeti állapotában, a mi pedig a két őrház közt zöldül, virul és illatoz, az a mi alkotásunk. Egy falat Magyarország morva talajban.

(Folyt. köv.)

EGY TEMETŐ — PAPIROSBÓL.

Nem ismerek szárazabb teremést és egyszerűságot pergamentbe kötött anthologia. Mennyi aprólékos, köznapi vesződség, és mennyi felmagasult öröm; mily sok lélekölő munka, és mily sok nemes élvezet egyetlen forrása az a szenvedély, mely a gyűjtésben nyilvánul. Mondhatni az egyetlen, mely sírunkig elkísér. A szerelem illatos koszorúja kihull az aggságtól reszkető kézből; a turfok hősének megrokkant inai felmondják a szolgálatot, de a gyűjtő kéz még erősen tapad az élet költészetének utolsó csillámához. Pipák, butorok, képek, asszonyi hajszálak, bélyegyek; magokban talán értéktelen semmisségek, de végtelen becsét nyernek a gyűjtő keze alatt. Anya nem dédelgeti egy egyetlen gyermekét, mint a gyűjtő kedvenc ritkaságait, poeta nem oly büszke első zsenge termékére, mint ő innen-onnan összeszedett csecsebecsére, s ha egy szerencsés véletlen váratlanul jelentős tárggyal gazdagítja gyűjteményét, milyen ünnepp ez a szorgos kutatásban pénz, időt bőkezűen pazarló amateurre.

Van abban valami, hogy a civilizáció kisebb-nagyobb mértékét egy nép szellemi látókörében semmi sem árulja el úgy, mint az, hogy mennyiben bír speciális szempontokra emelkedni a tudományban, s a jövő iránti igényeit mi sem kvalifikálja úgy, mint az, hogy milyen kegyelettel fordul a multhoz, s őzri meg annak emlékeit. Ennyiben a műtörté magánosok szaporodása, a gyűjtés gyakorlata és szenvedélye, mondhatni nagy és hathatós kitevője a mivelő társadalomnak. S ha eddig nálunk nem igen irtak ezekről, nem szükséges okát másutt keresnünk, mint abban, hogy nem léteztek számbavehető magángyűjteményeink. A magyar Szwietnek és Davilliers-k nagyon is modern keletiek; a gyűjtője aránylag egészen új típusza a magyar társadalomnak. Csak mióta a statisztikát, ezt a par excellence gyűjtésen alapuló tudományt, nagyobb körökben mivelik, kezd terjedni minálunk is ez a

species, noha egyes, bár igen kevés nagy gyűjtőnek annak előtte sem voltak híjával.

A minap Színnyei József jeles tudósunkkal találkoztam. Ez voltaképen annyit jelent, mint a dodonai orakulummal eszkeskedi egy órai interjúba, mert ki ne tudná, hogy Színnyei az élő dictionariuma az irodalom és zurnalisztika minden rendű és rangu munkásának, a ki tájékozásában megszorul. Roppant adattár, kinek fejében annak rendje szerint lajstromozva, rovatolva és «schlagwortok» szerint osztályozva áll minden legkisebb adat, mely irodalmunk újabb történetére vonatkozik. Egy ember, a ki a felsőszággal levelez s a másik felének utbaigazításokat ad s a ki előtt nincs oly harmadrendű tehetőség munkása az irodalomnak, a ki fontosságát ne nyerne az ő katonamértékében.

Nos hát erről az érdemes tudósról mindenki tudja, hogy ermedetlen szorgalommal gyűjtőforradalmi nyomtatványokat, szinlapokat, irodalomtörténeti emlékeket, ponyvakiadványokat, vizitkártyákat, sőt még asztali menüket is. De gyűjtői szenvedélye inkább még egy más és genealogiai tekintetben rendkívül fontos tért ölt fel — a gyászjelentések, halotti-czédulák gyűjtését.

A gyászjelentések, mint rendkívül jellemző kulturhistoriai, genealogiai, kortörténeti és családeleleti adatok fontossága eddig kevés figyelemben részesült. A kik ez időszert, vagy régebben ily jelentésként gyűjtésével foglalkoztak, könnyen elősorolhatók. Érdekes, és mintegy 1300 darab-ból álló gyűjteménye volt néhai Lipovniczky nagyváradi püspöknek, mely jelenleg szintén Színnyei birtokában van. Azonkívül nagyobb arányokban gyűjt hallomás szerint Véghegyi Dezső veszprémegei alispán, kinek gyűjteménye megüti a 25000-ot; kisebb arányban Ballagi Aladár (mintegy 5000 válogatott példánnyal), Erdélyben br. Jósika Géza, gr. Kuun Géza; ugyanott igen értékes az Erd. muzeum könyvtárában levő Mike-féle gyűjtemény. Utóljára emlitem, bár legrégebb gyűjtő e téren s már 40 év óta működik, Bodó Lipót: Nagy-Szelesényben, Nyitra megyében, kinek alig 5—6000-re menő darabja a legrikábbakat tartalmazza.

Mindezek azonban számra, de talán értékre is elenyészenek Színnyei gyűjteménye mögött, mely duplikátumok nélkül is 40,000 gyászjelentést foglal magában.

Negyvenezer particzédula! Nemde halottnak is sok volna temetőben? hárt meg egy szekrény négy fala között, kemény partikókban sorban egymás fölé rakva?

Különb a gyűjtemény nem kevésbé érdekes keletkezése történetét is elmondja rövid szavakban maga a derék gyűjtő.

«Látja ön — mondja lelkesen felcsillanó szemekkel a fekete szegélyű lapok megpillantására, a mint kiemeli rejtkeikből — elhiszi-e, hogy egy év előtt mindebből még semmi sem volt? Biográfiai tanulmányaim tették szükségessé pontos dátumok beszerzését s ez vezetett rá a gyűjtésre. Megtudtam, hogy Szentiványi Zoltánnak érdekes hasonló gyűjteménye van, melyet még nagyszombati diák korában kezdett gyűjteni s 1881-ig folytatva, 20 év alatt 17,000-et szerzett össze. Kedvet kaptam rá magam is, és fogadást ajánlottam, hogy képes leszek egy év alatt 20,000-et gyűjteni oly feltétel alatt, hogy ha meggyerem, ő adja át nekem példányait, ha pedig elvesztem, én bocsátom rendelkezésére az enyémet; de mindkét esetben kommisszáljuk gyűjteményünket. Rögtön hozzáfogtam a munkához; küldöttem nyakra-főre leveleket az ország minden részébe; voltak, a kik kikacagtak, mások közönyösen vontak vállat, de az eredmény mégis az lett, hogy már egy héttel a terminus előtt nem 20, de 32,000 gyászjelentésem volt együtt. Ez a mennyiség máig bruttó 79,500-ra emelkedett, a miből leszámítva a hasznavehetetlen és kettős példányokat, ma nettó 40,000 példány felett rendelkezem.»

Egy temető — papirosból.

Említsük fel mindjárt, hogy Színnyei gyűjteményében a legrégebb példány, mely természetesen írott még és latin, 1624-ből ered és erdélyi. Nem egyszé az még 8-adrét formájú levélalaknál, összehajtrva és hátán csikamade-falvai Szentandrásy Istvánnak ezimeze. E jelentés, melyet csak a megszólítás hiánya és pa-

theticusabb hangja különböztet meg a közönséges levelektől, Erdődy Tamás borvát ban halálát adja tudtúl, aláírva fia és testvére által. A pecsét rajta fekete.

Csaknem ugyanazon időből van keltezve a legrégebb nyomtatott példány, szintén Erdélyből. Roppant nagy folio-formátum, hasonló azokhoz, melyeket keretbe téve ma is látni Erdély protestáns templomaiban. *Keserői Danka János*, gyulafehérvári református püspök 1633. május 10-én bekövetkezett halálát jelenti s érdekesek rajta az egymás alatt következő pársoros latin gyászverssek, melyeket Alsted, Piscator, Bisterfeld, Váshelyi Mihály, Dengelegi, Szalárdi, Husztai András és más egykorúak írtak.

Ez a két példány létezik a XVII-ik századból Színnyei gyűjteményében. A rákövetkező időszakban, a társas érintkezések kötelekeinek a szatmári békét követő általános felbomlása miatt, úgy látszik, egy ideig kiszorult divatból nálunk a gyászjelentések küldözgetésének szokása. S midőn a XVIII-dik század elején újra divatba jönni látjuk, már a nemzeti élet súlyosságának bélyegét hordja magán. Legelőkelőbb családaink német nyelvű parte-czédulákat adnak ki. De egyszermind kezd megállapodottabb formát venni fel a gyászjelentés; a csin és izlés, valószínűleg külföldi minták után, mind határozottabban mutatkozik külalakjában s a kisebb és szélesebb mint hosszú formátum, mely mai gyászjelentéseinket jellemzi, ez időben kezd először lábrakapni. Gyászkeretek és nagyobb betűk is ekkor jönnek használatba, mint egy győri Orsolya-apácának. *Kutnári Jászinnak* 1749-ből eredő szomorú-jelentésén látjuk, s ettől fogva a nagyobb családok gyászjelentésein állandólag ott áll alul a gyászoló neve után, hogy: «Empfangt keine Visiten.»

Nemzetiesebb és patriarkálisabb maradt még mindig Erdélyben a gyászczédula, és *Sombory Sándor*-nak 1785. Boldogasszony hava 30-ik napjáról Kolozsvárt kelt gyászjelentése szövegéből érdekes vonásokat meríthet a nyomozó tudós ma is Erdély ez időbeli családéletéről, gyászszertartásairól, temetési szokásairól. Elég, ha e czédla a szomorú hirt követő záradékot közlöm szóról-szóra az eredeti írásmóddal, mely így hangzik:

«Ezen szomorú tisztesség tétel díszítésére alkalatosan hivatván a Méltóságos, Tekintetes és Tiszteletes Urak és Asszonyok; a meggyerettettek teljes tisztelettel jelentem:

1-ször. Hogy a fenn meg-irt Napnak reggeli kilenzt óráján az haragok egybe-vonatások alatt a Férfji keservesek, egy a Méltóságos és Tekintetes urak gyűlnek Tiszt. Professor és M. Doctor Pataki Sámuel uram házához, az Asszony keservesek, több Méltóságos és Tekintetes Uri-Asszonyok pedig a Tiszt. Esperest Jutze Mihály uram házához, az honnét is, gyűlöt harangozva is fognak a templomba kísértetni.

2-ször. Vége levén az Halotti két Tanításoknak, a kik méltóztatnak magok szekerekkel közép-kapun kívül is egy kevéssé a Testet kísérni, Gráziál véte-tődik, az hol is

3-ször. A Test szekerre tétetődvén elmaradott Özvegye és Uri vérei által kísértetik nyugodalomra», stb. stb.

Általánosan magyar nyelvű és nagy formátumu a gyászjelentés már a 18-dik század végén. Rendesen a gyászolók sajátkezi névalírásukkal ajánlják magokat ismerőseik partfogásába. Néha a nyomtatott sorok közt üres blanketták fordulnak elő, melyeket sajátkezüleg töltönek ki a szerint, a mint a címzetthez való egyéni, és rokoni viszonyaik kívánják. De az írott jelentések még mindig tartják magokat, sőt írott jelentést küld a szatmári békekötésben oly nagy szerepet játszott *Károlyi Sándor* haláláról is fia, Ferencz Perényi Klárának, melyből érdekes a bekezdés: «Kiváltképpen való kedves német asszony! Minekutána az Eösi és Téli változások alá vetett időnek alkalmazatlansága és az Pestinek nevezetesebb Gyülekezettét tiltó maradványai megszűntek, Isteben elnyugodott szerelmes Édes uram Atyám» stb.

De történeti és okmányi fontosságától eltekintve, kurioz umokban is gazdag a Színnyei-féle gyűjtemény. Itt van a mult századbeli híres erdélyi költő, *Ujfalvy Krisztina* által ferje haláláról kiadott gyászjelentés. Kevés regényesebb életpályát mutathat fel a modern élet, mint e szerencsétlen nőé. Krisztina gyönyörű leány volt, s nem csoda, ha az udvarlók egész serege rajongta körül. De szívet egy deli ifju

mágnás, gr. Haller László hódította meg, hogy soha többé ne meneküljön bilencséből. A történet ugyanaz, a mi annyi eltiprot szívét. A fő-rangu kedves hamar megunta elesőtörtélt áldozatát, s Krisztina, kinek a szívén ejtett sebe soha sem gyógyult fel, dacból és bosszúból férjhez ment Erdély legutrabbb emberéhez, Mátéhoz. Ő a legszebb, a legutrabbb. Állítólag ki is kötötte volna, hogy teljes szabadságot élvezzen. De akár igaz ez, akár nem, tetemes vagyona lehetővé tette, hogy férjétől távol éljen lovagolva, amazoni ruhába öltözve, férfiakkal levelezve. De szíve vére lassanként folyt el. Rossz hírét is költötték. Csak a mikor leányát 1812-ben férjhez adta, tért vissza férjéhez Csávásra, de tőle külön épületben lakott. Mondják, hogy férje durván bánt vele, hogy ő soha sem szegte meg hűségét esküjét. Nem tudjuk, melyik igaz, de bizonyos, hogy harmincznégy évig élte a pokol gyötrelmeit keresztül, mert soha sem szűnt meg szerencsétlen szerelmét zengeni e modern Sappho. Azonkívül maga írta a székelek folyomdányait a közvérvényhatóságokhoz sőt, némelyek szerint, a falu meg is választotta jegyzőjének.

A gyászjelentés, melyet Ujfalvy Krisztina férje haláláról kiadott, egyike a legbecsebbeknek, mint élettörténeti adat s mint kuriozum. Egy egész vágbeszéd az ellen a világgal szembe, mely vádat vádra halmozott vele szemben; leírja vélet sorát, szenvedéseit, gyötrelmeit, oly őszinteséggel s czinizmussal néha, melyet legkevésbé várna egy gyászjelentésben a konvencionális társadalom.

A mily érdekes és szomorú volt élete e figyelemreméltó nőnek, olyan volt halála is, melyet megdöbbentő epizódt tett borzalmassá. Hirtelen betegség szállta meg s három napi iszonyú kín után 1818-ban meghalt. Mikor koporsóját leszegették, hű szolgálója megőrült a fájdalomtól s a koporsóra ugorva, lábait keresztül fektette rajta. Alig tudták levenni róla.

A gyászjelentés, mely alá Ujfalvy Krisztina neve van írva, az ez időben elég sűrűn szokásban volt két oldalú, összehajtott ív alakban adatótt ki. Keresett és rendkívül mesterkélty nyelvén, de ritka őszinteségű vallomástétele a boldogtalan házastársának az ideálkört élő költőnek.

«Meggyőzhetően unalma — írja — állapotomnak, és a magamnak való tartozás busz harezá kinez-ták lelkemet de nagy kívánságom arra, hogy egyetlen gyermekünk Jussát számára tisztán megtarthassam; és minden elfeledhetően, sőt, titkolni nem is akaró idegenségem mellett is — nékem nagyon kedvező férjemnek azt az egy kívánságát, hogy nevét ne vezekzem, teljesíthessem; meggyőzve az ön-önzetet, határozásom termékre ért és állandóvá tehetem azt a Párras életet, melyet fel mégis — tsak ugy tarthattam, ha többnyire. Házunkon kívül voltam. De keserű győzelem, mert jó Hírem Nevevesztébe került. Mi fáj inkább mintha kárunkért senkire is nem haragudtatunk? és egy járó kelő s honn lenni kerülő asszonyról ki vélekedhetik jól? a közönségtől pedig elkárhóztatni nem elég é tsak a gyauu — is.»

Egyébiránt nincs mit csodálni, ha a régi particzédulakon ily bő részletességgel találkoznunk. Valódi olvasmányát képeztek az időben különösen Erdélyben az éltesebb asszonyi köröknek s egyszermind messzire menő szóbeszédnek, pletykának, kimeríthetlen s örökké halás themáját, melyből nagyanyaink azokat a széles és alapos genealogiai ismereteket is merítették, különösen egy-egy nevezetesebb családra nézve, a melyeket sokunknak volt még alkalmunk megcsodálni. Pontosan tudták nagyobárra épen e «szomorú-jelentések» alapján, melyeket nagy kegyelettel rakogtattak el, ki melyik családba házasodott, s mi-féle leányt «tart», hány gyermeke, unokája stb. maradt. A halál okának felemlyését pedig de-hogy engedték volna el a világgért is. Így talá-lunk aztán néha egész diagnózis-leírásokat a halotti czédulákon. Kemény Krisztina báróné jelenti például 1795-ben férje, gr. Bethlen Pál haláláról, hogy:

«A hideg kilévéen, néhány napok múlva oldalfájással és tsak hamar ezt követett bőv vér-pökéssel magát kimutatván s forróság nagyra növekedvén, elbágyadt testét ostromlani meg nem szünt.»

Kendeffy Adámnak, Erdély e népszeri alakjának haláláról pedig, kinek monumentális orosz-lános sírboltja maig is ott áll a kolozsvári temetőben, úgy emlékeztek meg a gyászjelentés, mint a mely «a szív alkamarából felmenő nagy életér-kettérepéséből következett vérkiomlás által» állott elő.

Tudni kell, hogy Erdély e különöz főúrnak, b. Wesselényi Miklós után az időben Erdély leg-

erősebb emberének, kiről fönmaradt, hogy fogadásból Kolozsvártól Fenesig háttal távgyalogolt, halála körülményei nagyon hasonlítanak Attila legendái halálához.

A negyvenes évek elején költői nyelvünkben meghonosult dagály és erőltetett álpathosz nem maradt nyom nélkül a gyászjelentések stílusában; csúrt-csavart frázisok, üres és nagyot mondó szópuffatagok szemeszédett példányai járnak, s pedig minél előkelőbb a család vagy a halott, annál inkább. Nehezen tudók ma elképzelni, milyen hatást gyakorolt a naiv kedélyekre például az a gyászír, melyet 1844-ben gr. *Teleki Zsófia* haláláról hozzátartozói kiadtak, ilyen czífra fogalmazásban:

«Gyászlevél ismét — de mi is lehetne más, mert hiszen mi, veszteni tanult Teleki-rokonok irtuk alá; ismét egy példány a *végzés szivrázó nyugtatványból*: én tettem, így kell lenni! Jelentjük hát, mikép Teleki Zsófia visszavonult az élet csatateréről — utját oldala mellett elhullottjaival jelölve s békére lépett az Élet urával, önmagát adva békezálogul.

«Mi, a földön feledettek mondhatlan fájdalommal, *ávezetté fajult kinnal* vegyítjük a pártalan anyából fönmaradott marok port drága családi *porkecskéstárunk* közé.»

De ez még nem is a legzsfirabbja. Ime egy más passzus, a mely *Virág Dániel*, 1831-ben elhalt marosvásárhelyi kir. táblai bírót parentálja el:

«Ennek sírhalmára, mondja a gyászjelentés, egy virág kellene, mely *fehér mint az ártatlanság*, játszik rajta az *álhatatosságnak égszine*, az emberi szeretnek, zöld színe a *teremtő kötelességnak sárga-arany színe*, a *szemérmetségnek violaszíne*.»

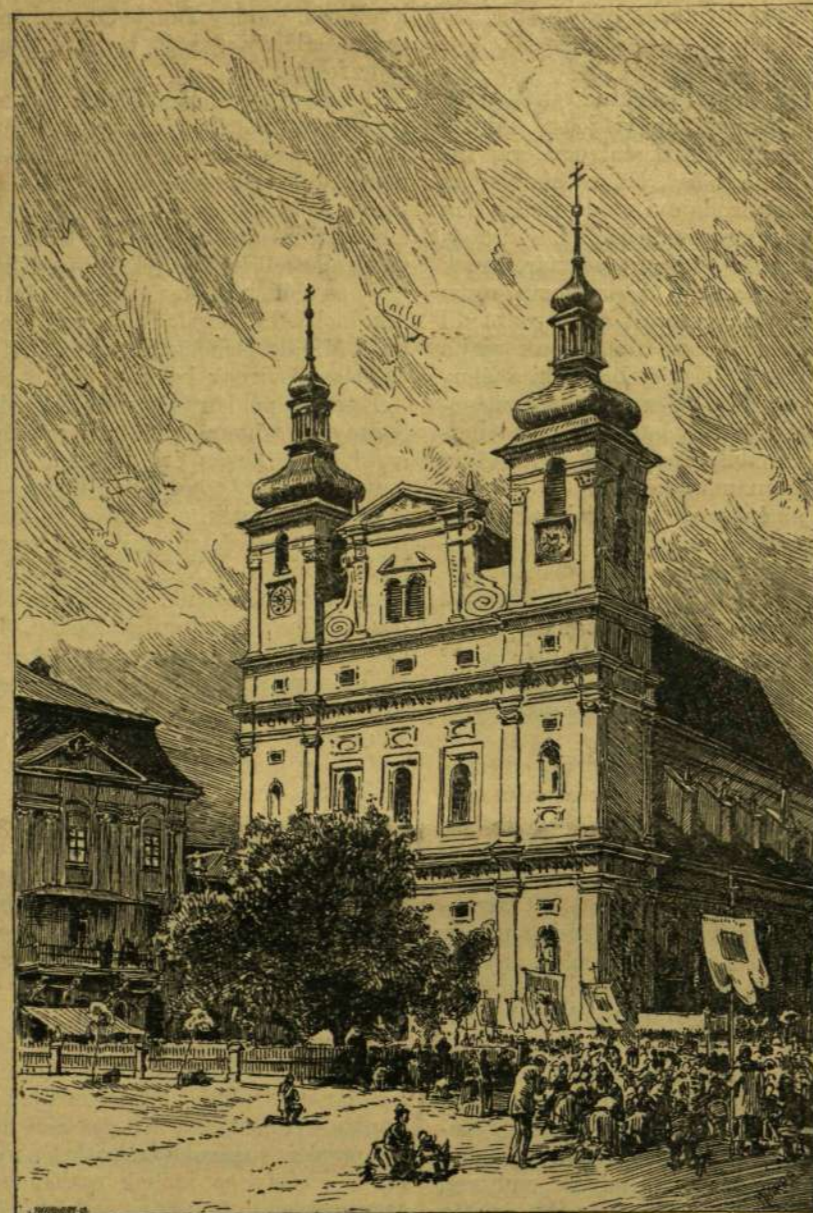
Külön is hangsúlyozni kell, hogy Szinnyei gyűjteményében a mult század vezetes férfainak majd mindenike képviselve van, s Kisfaludytól fogva minden akademikus.

Ha a gyászoló hátramaradottak számát tekintjük, a legelső helyen áll vadásfai és zsidó *Németh Péter* 84 éves győri tisztartónak gyászjelentése, mely alá nem kevesebb, mint 58 utód. — gyermekek, nők, menyek, unokák, unoka-vők, déd-unokák — neve van írva. Közel áll hozzá az 1875-ben elhunyt, szintén 84 éves br. Wenckheim József, a kit 48 utódja gyászol.

Politikai nevezetessége van egy más gyászírnek, a mely *Kossuth Vilma* halálát jelenti Genában, 1862 ápril 22-én, 10 éves korában s melyet nagy hazánkfia maga írt olaszul. A Szinnyei birtokában levő példányon Szokoly Viktor kezeirésében e jegyzetek olvashatók:

«E gyászjelentést Kossuth bizalmasa, Hevessy ur utján én kaptam Budapesten, mint akkor szerkesztő s ki az emigrációval az emigrációra vonatkozó adatok beszerzése végett sűrű érintkezésben állottam. Ilőnek találtam a Parte-czédulát mind eredetijében, mind magyar fordításában akkor legtekintélyesebb lapunkban, a Pesti Naplóban azonnal közzétenni. B. Kemény Zsigmond ki is nyomatta, a kiesinyeskedő cenzura azonban lefoglalta miatta a lapot s a közleményt kivette.»

Minő rövid és jellemző lapja az elnyomatás sötét korszakának.

A NAGYSZOMBATI JEZSUITA TEMPLOM.

Ujabb keletű, de klasszikus és eredeti stíljáért említést érdemel az az oktav formájú, gyászkeretes lap, melyben *Teleki Sándor* zredes ír édes-anya haláláról:

«Elvesztettem őt, ki engem legjobban szeretett — édes jó szülő anyámat.»

«Nem panaszkodom. Szerencsés ember az, ki édes anyját 61 éves korában temeti el.»

«Nem szeretem érzelmeimet piacra vinni. De szívem most azt mondja — szóljak.»

«E napokban annyi szívből eredt részvétnyilvánítás jött hozzám, hogy én azokat nem vagyok képes megköszönni, szívem túlradt és nem férek hozzá.»

«Egy módom van csak, ezt némileg meghálálni. Egybe gyűjtöm, bekötetem egy fekete könyvbe és emléke adom kis lányomnak s azt mondom neki:

«Olyan nő mint nagymamád volt, nem lehetsz, de hát törekedj őt megközelíteni, szeresd, becsüld meg

anyádat úgy mint én tiszteltem az enyémet. De ne okozz neki annyi bánatot.»

VÁRNAI SÁNDOR.

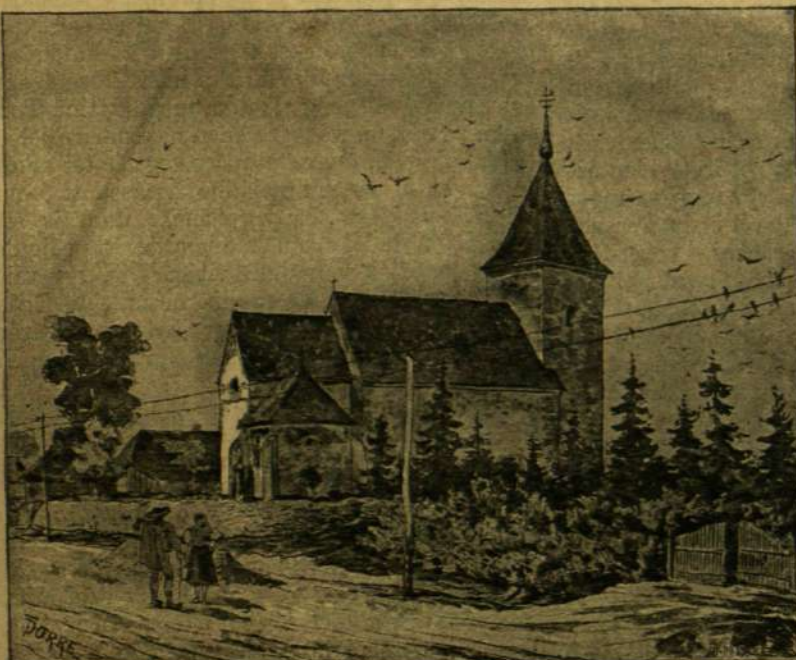
EGYVELEG.

* II. Lajos bajor király hagyatékából külön muzeumot akar felállítani egy szenvedélyes stuttgarti gyűjtő. Az eddig összeszedettek között igen sok Lohengrin s XIV. Lajosra vonatkozó kép s számos színházi díszítés és más ékítmény van.

* Island szigetét egy vállalkozó férfi nyílt csónakban hajózta körül. Belfastból indult ki s utazása 16 napot vett igénybe.

* Iramszarvast lőttek közelebb Galicziában Rudnik közelében. Ily állatot vadon már 130 éve nem láttak monarchiánkban s igen valószínű, hogy ezt is a korán beállott tél űzte ide Litvániából.

* A Sz. Bernáthegy csúcsán, közel a híres zárdahez, öt nagy gránit oltárt, kő áldozó szekeret, bádokat találtak, melyeket a wallisi muzeumba vittek. A lelet azt tanúsítja, hogy e zord helyen már a kőkorszakban laktak emberek.

A SZUCSÁNYI TEMPLOM.

Dörre Tivadar rajza.

A BITTSEI NÁSZ-ÉPÜLET.

IPOLYI ARNOLDNAK A «MAGYAR TÖRTÉNETI ÉLETRAJZOK»-BAN MEGJELENT NYÁRY KRISZTINA CIMŰ MŰVÉBŐL.

TARNÓCZY BERTA. TAVASZKOR.

A MŰCSARNOKBÓL.

Az őszi műtárlat első sorozata 244 művéből 120 magyar művészé. Tehát a fele. Még pár esztendő előtt nagyon melegeztünk, ha a kiállítás harmadrésben magyar művészekről került ki. A haladás évről-évre szembetűnő — nemcsak számbelileg. Nagyon javult kiállításunk a külföldi művek tekintetében is. Ezelőtt sok olyan idegen festőt láttunk, a kik műtárusok számára dolgoznak.

Most megvannak a műcsarnoknak a maga kitűnő vendégei, egyik rész Párisból, a másik Belgiumból, aztán német földről. Az olaszok is gyakoribbak már. Ezek közül számosan nagyobb jelentőségű színvonalra emelkedtek, s a modern európai festészetet jól képviselik.

Az ideai műtárlat a középfajú genre gyűjteménye. A nagyobb alkotások helyett a festészet a könnyebb és a közönségnek inkább tetsző fajokhoz fordul, az «inkább tetsző» fogalom alatt azt jelölve meg, melynek kelendőse biztosabb. A művészek egy része megelégszik, hogy tehnikai bravurjait bámulassa. A másik rész a tehnikai bravour elérésén fáradozik, mert a mai izlés ezt követeli, ezt szereti. A festészet tehnikája sok művésznek szerzett nagy nevet és nagy közönséget, s az ifjabb nemzedék is a mestersegi ügyességben akar kiválni. Erre fordítja erejét és idejét, ezt akarja elérni. Ez a buzgó törekvés kiseríthető csaknem képről képre a mostani tárlaton is; ez a törekvés foglalja le fiatalabb művészeinket.

És ha már a festészet tehnikai bravurjáról szólnunk, az első helyen annak egyik legkiválóbb mesterét, *Benczur Gyulát* kell említenünk. Ismét egy kitűnő arckép tőle, a gr. Csekonic Endrét ábrázoló. Ő a főrangú világ arcképezője, mely elég szerencsés megfizethetni a mester ecsetét. Ő nemcsak élethűséget nyújt, hanem igazi embert is, kifejező, eletteles arccsal, a test tartásában is jellem-magyarizással. E főúri arckép alakja is fesztelen, szilárd, s a ruházat bársonyának fénye, a magyar disz csillogó aranya, mind a tehnikai és előadás bravurját, a színes hévét, erejét hirdetik.

Az arcképezés stíljének nem ily erősségével festi képeit *Vastagh György*, de elég behizelgő modorral, a mi főképe a hölgyek előtt tette kedvelté, s a jubiláris főispánok is szívesen ülnek a rendkívül elfoglalt kezű művész elé. Az ünnepélyes nagy alakú, tetőtől talpig mutató arcképek legjobbjai százkint kerültek ki Vastagh műterméből. Egyik legkiválóbb ezekből a mostani kiállításon az a *gyermek-arckép*, melyet mi is bemutatunk. A gyermeket, ki nagy kutyájával áll ott, a vidám, gyöngéd színek egész változata veszi körül. Öltönye, a körülte virító virágok, a háttér világos homálya kellemes színharmoniót támasztanak a gyermek alak és arcz mellé. — *Burger Lajos* is gyorsan helyet foglalt jobb arcképezőink közt. A műcsarnokban még nem sokszor fordult meg; ha nem csalódnunk tavaly tünt föl, de szerencsével. Erős ecsetvonással fest s arcképein, meleg a hús, beszédesek a vonások. Ghyczy

Bela honvéd-altábornagy arcképe legújabb műve. Bátor és katonás arcz, vegyítve öreg uras jószággal, a milyen csakugyan e derek katonánk. Az életképekben ez idén nincs oly nagy vetélkedés festőink részéről, mint volt tavaly. Nem is esoda, akkor a Munkácsy-díjra kellett pályázni. Hanem látunk sok haladást az előadásban. A forcirozott tárgyválasztás is kevesebb, mint mikor egy adott jelző után kell indulni.

Ebner Lajostól a «Vásári baleset» nagyobb kép és közfigyelem tárgya. A művész Párisban él, de gyakran hazajő tanulmányok végett, és magyar tárgyakat dolgoz fel legörömbesteb. Izléssel ad elő, szépen rajzol, alakjaiban van elég jellemzős, s a csoportosításban megtertszik a biztos kéz, mely helyet talál mindennek. A kép egy vásári baleset zürzavarát ismerteti meg. Alföldi vásári kép tárul fel, ekkhős szekerekkel, sátrakkal, guggonuló árusokkal, mindenféle portékával. E tömeg közt épen nagy a riadalom. Két ló ragadt el, mely a szekérral együtt a sokadalom közé tört. A zavart, a kapkodást, a menekülést festette le a művész. Legelől egy szaladó gyerek alakja válik ki kitűnően rajzolva, domboron festve. Az alakokban egész népeleti sorozat vonul elénk. Hogy azonban a vásári nép nagyon szét van szórva, ez a kitűnően festett egyes részletekbe sem tudja behozni azt a hatást, melyet egy tömöttebben komponált kép kevesebb művész intelligenciával is biztosabban elérhet.

Aggházy Gyulától a «Pihenők» csendes idyll. Buzavetésben két falusi leány pihent meg. A kép jól hat hangulatával, a napsütötte világos mezővel, a virágokkal és háttérben az arnyas fákkal, melyek kiálló galyain a nap fénye csillog. A művész fejlett tehnikájának egyik vonzó bizonyosága a festmény.

Szirmai Antal «Kölcsönös meglepetés» életképe kedves ötlet, átérve, csinosan kidolgozva. Kint a határban, az erdőszéli réten, a fiatal menyecske füvet volt sarlózni. Gömbölyű karjaival éppen erőfeszítéssel köti batyuba a füvet s kis szöke fejű leánya mellette játszik a fűben, mikor egy erősebb neszre fölézzen s szembe vele az erdő szélén fias özet lát legelészve kibukkanni. A meglepetés kölcsönös. Az őz megretten, a kis gyermek elbámul, s a batyu mögé húzódik. Az anya mosolylyal nézi a jelenetet, melyhez az ő mosolygó arca ártatlan magyarizatot ad.

Skuteczky Döme már évek óta a velencei életet festi. Ott fejlődött a lagunák városában s ott is maradt. Az idegenek, kik meglátogatják Velenczét, nagyon szívesen visznek onnan emléket a magyar festőtől, ki a velencei élet alakjait hűséggel és kifogyhatatlan ötletgazdagsággal festi. Sok száza mehet már ezeknek a képeknek száma, s a művészi emlékeket szeretszét vitték Velence látogatói. Skuteczky kellemes, és finom modoru festő, s a velencei életnek vidám oldalait szereti legjobban, a népies alakokat mindig akcióban, meleg kapcsolatban mutatja be, s a gondolat, melyet velők kifejez, a művész eleven, ötletgazdag szellemét hirdeti. A műtárlatban két velencei életkép van tőle. Az egyik az «Erkölyen» (két velencei uri nő), a másik «A kik szeretik egymást», s ezt mi is közöljük. Egy szerelmes pár enyelgése az, de főbb alak is élénkíti a jelenetet. A szegényes szobában egy érez-fényező munkás dolgozik, s egy fogas czifraságát aranyozza. Épen cigarettájára akart gyújtani, a gyufa már lángol. Egy szép leány, ki eddig a széken ülve maga dolgát végezte, hirtelen felugrik és nevető arccsal el akarja fújni a gyufát. A fiatal pár arca elbeszéli, hogy itt voltaképen nem a gyufa lángol, hanem mind a kettenek szíve. Mindenki a ki tanuja a dévajkodásnak, — a mama, egy csinos leány, ki a küszöbön ülve fordul vissza kacagására, s a kis fiú, ki a sutba húzódott — nevetve nézi.

Balló Ede (legifjabb festőink közül) egy pár arcképpel, főleg pedig a «Vásárfa» életképpel foglalkoztatja a tetszése iránt való figyelmet. Gazduramek épen most érkeztek haza a vásárról. Látszik rajtuk, hogy jól ütött ki a vásár és volt áldomás bővíben. Hoztak valamit az otthon maradtoknak is. A nagyobb lány siet kinyitni a csomót s legelőször is egy pojáczlit vesz ki belőle, a melyet meg kell nyomni, hogy összecsapja két rez tányérkáját a fa-kezével. Rögtön produkálta s nagy álmétkodásba hozza vele a család legapróbb sarját, a ki anyja ölébe húzódik a fizkándozó vörös portéka láttára. A megszeppent gyerek körül még egy pár alak lesi a hatást. Az eleven kép sok vidámságot és jó festői tulajdonokat egyesít magában.

A tájképek közt találkozunk legtöbbször régebbi művészeink közül. *Ligeti Antal* egy kiállításról sem szokott hiányzani. Veterán művészek mondják, mert három nemzedék is fejlődött mellette. De ép oly termékeny ma is, mint volt régen s ép oly kitűnő képviselője a klasszikus tájfestészetnek. Jól esik látni a nagy gonddal rendezett terrenumot, a szép alakulástú szirttömegeket, a kéklő

SKUTE CZKY DÖME. A KIK SZERETIK EGYMÁST.

háttert, a mély távlatot, a tiszta, fényes levegőt és a pontos rajzot. A sopronmegyei Lánzsér várát festette most a mester. Mészöly Géza pedig apró, miniatűr képekkel állt elő. Ezek az ő kedves specialitásai. Itt egy fiasyuk, amott egy kis idyll a természetből, színei közt a kellemes szürkéséggel, mely nála elmaradhatatlan, de nem homályosít el semmit. Az «Aratás előtt» talig nagyobb, mint a hogy bemutatjuk. A sárga buza- vetés szélén aratni menő leányok csoportja. Hátral a szürkés és sárgászöld topolyfák, még hátrább, már szürkésben és kékesebben, szintén csoport. Az aransárga vetés, a melykéki ég — mind Mészöly kedvelt motívumai, kecsesen alkalmazva.

Telepy Károlytól a «Zala folyó, Zalabér mellett» tájképi részletekben gazdag és változatos. Buja rét, az előtérben legelő tehennel, tovább sima vizek, oldalt parti motívumok bokrok- kal; a háttérben hosszú hid és lapály. Tölgyessy Arthur a kun-laposról festett egy jellemző rész- letet, moosárpartit füzes, a vízben uszkáló kacsa- kal. A fiatal művész haladásáról beszél a kép.

Bemutatunk egy tájképet Tarnóczy Berta kis- asszonytól is. Münchenben tanult, s jelenleg Bécsben folytatja tovább tanulmányait. Nem először jelenik meg most a műcsarnokban, de ezúttal lép föl először képességének és hivatott- ságának egész határozottságával. Három kisebb tájképet látunk tőle, de mind a három a gyöngéd és finom érzés, a természet iránti élénk figyel- tettség műve. Mindenikben a természet közvet- lensége és bája. Tárgya is a természet egy-egy nagy vonása; egyikén az ősz, másikon a nyár, harmadikon a tavasz — nem a konvencionális felfogásban, hanem üde frissességben. Az ősz például egy kertész melegágyainak virágjaival pompáskodik, hanem a fákon ott a hervadás. A három közül a «Tavaszkor» címűt mutatjuk be, egy falusi kertet, melynek sövényét az éledő fű és virág eleveníti meg; a meglombtalán fákat virág borítja, s a gyermekek az ifjódó természet keblén keresik a játékokat.

A műcsarnok őszi kiállításának második soro- zata novemberben nyílik meg, s akkor jelennek meg azok is, kik a pályadíjakért versenyeznek.

HALOTTAK NAPJÁRA.

Beh elhagyott hely! Szinte félve
Csitítom lépteim nesztét:
Hamvadtt szalag, szorúvázak
Hevernek búsan kesztesztét;
Kidült fejjék halvány betűkkel,
Miket nem olvas senki már —
Szomorú csönd: csak olykor hallat
Síró fűtyöt egy kis madár.

Oh! hányat, a kik itt alsznak,
Öleltek szerető kezek,
S róluk csak e mohos fejfákon
Itt-ott, ha van emlékezet;
Egy-két hullámesapás — rohanva
Év évre jó, meg elrohan —
S elmosta azt is, el örökre,
Az idő, ez örök folyam.

Ne kesergesd magadat lelkem,
Ne kesergesd hát a miatt,
Hogy nem leend, ha ide tértem,
Szív, mely igazán megsirat;
Szem, mely a multon elmerengve
Fájó könnyűkkel telne fel;
Kéz, mely kiújított síromnak
Hantján virágokat nevel.

Nézd, nézd: a húnycs nap után is
Mily rövid élti fény marad!
Mint nyeli el hamar, sietve
Az éj a megtört sűgarat!
Vastörvény bírja földi létünk' —
Nyugodj, meg ebben én szívem:
Fut, fárad, küzd — s felejt az élő:
A holt — fedelvé van — s pihen.

DÖMÖTÖR JÁNOS.

S. L. RAVATALA MELLETT.

Büszke lelked odavonta,
A dicsőség vágya,
Szemedet elkápráztatta
Fénye, ragyogvány.

Mondtam én is, mondta más is:
Hazudnak az álmok.
Ne keres a színpadon te
Baldogabb világot.

Csak szegénységet palástol
A sok ócska bársony,
Derült ége, verőfénye
Durván mázolt vászon.

Szép arczokla a mosolygás
Csak oda van festve —
Könnyes szemmel törülgetik
Minden áldott este.

De hiába mondogattuk,
Szemed lángban égett,
«Elmegyek, s ha megcsalódtam,
Akkor visszatérek.

Elmegyek rózsát keresni
S ha tövist találok,
Meggyógyulni visszajövök
Újra tihozzátok...

Ravatalon kiterítve
Mozdulatlan felszed —
Kis kezded eltakarva
Melleden a sebhely.

Sápadt ajkad mintha szólna:
Oh ne sírass engem —
Tövis tépett, tüske vértzett,
De rózsát is szedtem.

VÉRTESY GYULA.

TAINÉ A FRANCOZIA FORRADALOMRÓL.

I.

Nincs nép Európában, mely gyorsabban változatná véleményét az emberekről és dolgokról, mint a francia. Ötven év előtt még Napoleon bálvány volt és minden francia annak papja. Csodaszerű tetteiről Thiers csillogó prózája, Beranger és Hugó Viktor halhatatlan versei beszélnek. Elannya, hogy nem lehet csodálni, ha a törpebb utódot is ennek a névnek varázsa emelte népszavazat után a nemzet élére. De mikor a mexikói háború idejében kitünt, hogy III. Napoleont sem kíséri mindig a siker, akkor a «nagy nemzet» az I. Napoleont koszorúját is meg kezdte tépdetni s Lanfrey, Quinet és mások feladatukká tették az ugynevezett «napoleoni legenda» szét- fosztását, hogy megmutassák, miképp az arany- nak hitt kolosszus nem egyéb agyagnál tetőtől talpig. Így beszéltek a gondolkodó emberek, s a francia közvelemény elfogadta és magáévá tette nézeteket, úgy, hogy III. Napoleon császár csak utolsó kártyáját játszotta ki, mikor 1870-ben háborúba ment, s a hadi koczká ellene fordul- ván, feladni volt kénytelen a játszmát.

Szinte egészen így áll a dolog a nagy francia forradalommal is. Ezeren és ezeren hiszik, hogy a régi rendszer felforgatása megbecsülhetetlen áldás volt az egész emberi művelődésre, hogy a vérontások és erőszakosságok nagyobbrészt a legyőzöttek rovására irandók, a kik nem akarták abban hagyni titokban szőtt ármányait s úgy szólva szántszándékosan hívták ki magok ellen a győzők bosszúját. Vagy ha a dolog nem is épen így állana, csoda-e, ha egy sokáig elnyomott nemzet, felszabadulván szolgaságából, bilincseit legelőször is eltipróhoz suitotta és vérrelkel termékenyítette meg a szabadság kivívott földjét?

Igy tanítják ezt mindenütt a katedrálról, a színpadról, és a kézikönyvekből s ez a felfogás ment át a művelt világ közmegegyezésére is. Ámde épen Franciaországban keletkezett most egy táborn az előtérben nélkül gondolkodó írónak és tudósoknak, kiknek szócsové Taine és D'Heri- cault, a kik nem tartózkodnak kimondani, hogy a forradalom egy kegyetlen tévedés volt, a régi rendszer amúgy is a javulás útján állott s az or- szágnak soha sem voltak jobb nemesei és példás- sabb papjai, mint ugyanazok, a kik közül any- nyian lettek az 1793 borzalmi alatt egy fejjel rövidebbek.

Taine szerint az egész forradalomnak dicsőí- tése csak ott kezdődik, mikor az a nemzedék, mely teljes munkájában láthatta a forradalmat, kihalt. Mig ők éltek, sokkal többet tudtak köz- vetlen tapasztalásból, semhogy ki ne korrigálták volna a regényírók képzelgéseit. De mikor már nem léteztek, akkor a regények írónak és a tör-

ténet hamisítóinak szabad utjuk nyílt, mert az írott följegyzések a levéltárakban és magán em- lékiratokban sokkal véresebbek voltak, hogyssem foglalkoztak volna velök. Ime mik történtek csak Toulonban is Fréron képviselő előadásá szerint. Négyezeren a város legforradalomellenesebb lakói közül menekültek angol hajókra. Miután megparancsolta minden jó polgárnak, halálbün- tetés terhe alatt, hogy a Marsmezőn összegyül- jenek, körbe állítva ágyúit és katonáit, egy jakobinus bizottságot alakított arra, hogy válo- gassák ki a tömeg közül a kiket akarnak. Az ál- dozatokat egy falhoz támasztották és lelőttek. Ugy történt másnap és harmadnap is. Rövid idő alatt nyolcezsázan lövettek agyon, s 1800-an ke- rültek nyaktől alá, közöttük egy 94 éves öreg ember, kit karszékből kellett halálra vinni.

Orangeban hasonló módon egy 80 éves öreg asszonyt végeztek ki, a ki már évek óta meg volt zavarodva elméjében. Toulon lakossága három hó alatt 28,000-ról kevesebb, mint hétszázra olvadt le. E közben a konvent elrendelte, hogy Toulon földig romboltassék, ne hagyjanak be- löle egyebet, mint a fegyvergyárat s a mun- kások lakásait. Ezekétszáz kömivest rendel- tek a munkához a szomszédos vidékekről, s a városnak meg nevéit is el akarták törölni. A még megmaradó részt ezentúl Port-a-Montagne néven akarták jelölni, ép úgy, mint a hogy Mar- seille is «Commune sans nom» név alatt volt újra feltámadandó.

Még nagyobb mértékben történtek ugyanezek Lyonban. Itt 1400 munkást hét hónap alatt fog- lalkoztattak a Place Bellecour, a vár és a város legnagyobb részei lerombolásával. Tizenöt millió franknyi napzámat fizettek azért, hogy három- négyezer milliónyi nemzetet vagyont elpusztítsa- nak. Természetesen ezzel arányban állott az emberi élet pusztítása is. Pedig saját számításuk szerint Lyonban a jakobinusok csak 1500 hívet számítottak a magokénak. Hogy történhetett, hogy ily kisebbség annyira terrorizálhatta a többi? Taine a forradalom vezetőinek kegyetlen verengéseire abban talál magyarázatot, hogy örültek voltak. De kérdés, hogy egy nemzet, melynek öt-hatoda ellenkező nézeteket vall, hogyan kormányozhatja és engedheti nyak- tilozni magát egy maroknyi örült által? Ebben nagy tanulság rejlik minden idők rémuralmaira, megmutatja, mennyivel könnyebb az embereket hatalomra juttatni, mint megbuktatni, mert minden hatalomnak megvannak a maga uszáló- hordozói is, s minden nemzetnek van egy söpre- déke, mely szereti a vért és fosztogatást és kész tá- mogatni azt a hatalmat, mely utat enged piszkos szenvedélyei érvényesülésére.

Szinte szgyelmi kénytelen az ember ember voltát, ha a Vendée-ra és Carrier-re gondol. Carrier és bántársai főképp az asszonyokat és gyer- mekeket szemelték ki áldozatul. Egyikök, Héron János szabó, ki katonai számvevő lett, fülekkel telt zsebekkel szokott járklálni, s egy fület pipkájá- ra tűzött mint kokárdát. Szerencsére a Vendée már a közönséges republikánus gyomrokban is igen sok volt, a csapatok megtagadták a szolgál- tat és Carriernek egy «német legiót» kellett alakítani, többnyire a határon átszokott szöke- vényekből, a kik alig beszéltek egy szót is fran- cziául s egy «amerikai huszár-csapatot» feketék- ből és mulatokból, a kiknek keze alatt a lányok és asszonyok ha magoktól meg nem haltak, agyonlővettek.

Ez időben az egész országban legalább fél- millió ember (köztüük gyermekek is) volt fog- ságban, minden rangból és rendből. Egy szénke- reskedő feleségével és két gyermekével; szolgák, ruhakészítők, még koldusok is. És minő börtö- nök voltak ezek!

Negyvenöt ember egy szobában csak tíz ki- csiny szalmazsákkal. Ötvennégy asszony kilenc rongyos derekaljon és mindnyájak a legképzeltet- lenebb piszkokban, fergék közt, kutyáktól kap- kodva el a csontokat, hogy levest csináljanak be- lölük. Nem csoda ha a halálórási arány borzasztó volt. De hogyné bántak volna a foglyokkal ugy, mikor a jó polgárok is közel állottak az éhenha- lúshoz. Három évi jakobinus gazdálkodás, fo- kozva két rossz aratással, Franciaországot az éhenhalál szélére juttatta. Pedig a kormányon és a kormányhoz közel állók számára még elég jó falat léteztek, ezek még több mint királyi fény- üzessel éltek, sőt a legzsinikusabb kicsapongá- sokban. De mindenki más koplalt; az asszonyok egész éjszakán át sorban állottak a mézsárszé- kek és pékek boltjai előtt, hogy reggel bejuthas-

Budapesti divatlevél.

— október 25.

Miért ne lehetne egyszer a divat referensének is programbeszédet mondani, mikor mandátu- mának fehér lapjaira, melyet a türelmes olvasó- közönségtől kapott, egész éven át annyi minden- felét összeír, a mi legutóbbi összefüggésben sincs azzal a mit tőle tulajdonképpen várni szok- tak? És mért ne lehetne helyén való ez épen ak- kor, a mikor az izlés és elegancia nagy nemzet- közti tanácsa megint új alkotmányos egyéves ciklusa előtt áll, hogy souveraini fennhatóságát éreztesse a hódoló világgal és törvényeket hoz- zon, a melyeket egy esztendő múlva újra felfor- gatnak és hatályon kívül helyeznek mindenféle újabb rendelkezési, pótcikkelyei, novellái, záradé- kai és codicillusai?

Az aesthetika szemüveges tudakosai hiába érvelnek fölényes mosolyal a divat ugynevezett hőbortjai ellen; hiába szónokolnak kathedráik- ról az ész, a czélszerűség és a természet hármis nevében egy felelőség nélküli, de szeretetreméltó zsarnok szeszélye ellen, a minő a divat, csak azért, mivel az ő rovatolt agyuk hivatalos osztá- lyozását nem tűri meg s rubrikái közt nem köny- velhetik el. Mihelyt kiczirkalmazott pontos sza- bályuk van valamire, a dolog rendben van, de jaj! ha valamire nem találnak azonnal kaden- ciát fogalmi készletük szűk körében; az ilyen természetesen nem lehet egyéb, mint nonsens, té- velység, hőbort, a mi felett csak sopánkodó jere- miádokban puffogtatják obligát frázisaikat. A természet? . . . igen; ez minden mester mestere. De hol van az megírva, hogy a divat és a természet egymással összeegyeztethetlen, egy- mást kizáró fogalmak? Vajjon csak a megfog- ható, a megpárintható testi világ-e a természet, s gondolkodásunk, itéletünk törvényei nem épen úgy a természet körébe vágnak s ez okból nem ép oly jogosultak-e? Igaz, erre azt mondhatják, hogy a természet is lehet tökéletlen s a művé- szet feladata, épen a természet tökéletlenségét lényeges vonásaiban, eszményi megítélésében mutatni fel. Példa rá a görögök, a kik . . .

Éh! ugyan hagyjanak békét kérem a görög- jeikkel. Több mint kétezzer éves kultúra, hason- líthatatlan zordabb éghajlat egészen különböző életfeltételek közé helyezték át bennünket, s ha már példákra van szükségünk, hiába az egyedül üdvözítő klasszicizmus hiveinek az a tana, hogy tulajdonképeni művészeti jogosultsággal csak a hellenizmus bír, a renaissance mégis közelebb áll hozzánk. És honnan vettük a modern divat egész tárházat, a kidomborodó csipőket, tour- nüre-öket, a buggyos vagy feszes ujjakat, a hihe- tetlen magas és széles kalapokat, a szétterpesz- kedő felöltöket, a magas sarkú cipőket, más- honnan mint a renaissanceból? A renaissance volt az, a mely egész sorozat új formával gazdagi- totta képzeletünket s egész világát tárta fel a nem sejtett eszméknek a művészi felfogás és a díszítési styl terén.

Ezek az urak körülbelül így okoskodnak: Ha kalap, hát legyen kalap, t. i. arra való, hogy nap- sugártól, esőtől megvédje a fejet. Ennélfogva nem is kalap, ha csak nem vezhatlan s széles peremű. — Hogyan? hát nem zihatek-e ernyőt kezembe e célra, míg a kalapot csak mint díszit hordom fejemen, körülbelül megfelelőleg egy épület kupolájának? — Oh hogyné kérem, hogyné? — vág- ják közbe ezek a böles emberek — hanem azt már csak meg tessék engedni, hogy bolondság ernyőt cipelni akkor, mikor egy czélszerű kalap ezt teljesen feleslegessé teheti.

Ime tessék! Ebben tetőződik ezeknek a híres kritikusoknak az egész logikája. Merje aztán még valaki azt az állítást kecsekbáztatni, hogy neki nem teher az ernyőhordás, — kész az ellenveté- seknek egész özöne. «Persze hogy nem; mert annyira fűzi magát, hogy karjai nem csünghet- nek már természetes kecses alá, mert keztyűje oly piciny, hogy megérezné, a mi nem volna egyéb mit tapintania s mert czélszerűtlen cipői miatt támaszra van szüksége, hogy egy árkot átélhesen.»

No már a mi ezt illeti, meg lehetne szava- zatni az olvasóinkat, hogy vajjon a fűző nem inkább kellemes, mint alkalmatlan ruhadarab? S kétségtelen, hogy a szavazat a fűző javára ütne ki. De hiába, az aesthetika vesszőparipás lovagjai ellen nem lehet érvekkel küzdeni. Ha a fűző nélkülözhetetlen ruhadarab, annál rosszabb önkre nézve, hölgyeim. Hallották-e valaha, hogy Venus vagy csak Aspasia is korzetet vi-

ESŐKÖPÉNY ÉS ANTIPLUVIUM PERFECTUM.

selt? Ugy-e hogy nem? S én alázatos megadás- sal hajlok meg ily meggyőző bizonyíték előtt. Tiszta igazság! A szeretetreméltó istennő csak ugyan aligha viselt korzetet, sőt még azt is hozzáteszem, hogy villát sem használt ebédjénél, miután a hasonlíthatatlan Hellaszban tudvale- vőleg még nem voltak ilyenek. A mi, beláthatják, elég ok arra, hogy dobjuk ki mi is villáinkat az ablakon, s együnk ezentúl kézzel, mázoljuk ma- gunkat, mint egy vönül odalisk, és huzzunk karikat lábujjainkra — így kívánja ezt az aka- demikus szellem!

De még se! ne legyünk igazságtalanok, s ha már a filozófusokkal összevesztünk, nyujtsunk kezét legalább az orvosoknak, a kiknek a véle- ményére mindenesetre több súlyt fektet a divat, mint amazokéra. És ne következtessen senki az elmondottakból, hogy a túlságos fűzés hiúságá- nak büntetlenül áldozhat, mert ellenkezőleg, a rozsz arczsín előidézésére semmi sem folyhat be oly hathatósan, mint az igen szoros fűzés. Az emberi szervezet ismeretének kezdő elemei is elégségesek annak felismerésére, hogy a szoros fű- zés által előidézett légzési nehézségek vérkerin- gési zavarokat vonnak föltétlenül magok után, a mik a test összes életműködésére visszahatván, az arczsín élettelenségét is áldozatul kívánják. Hogy e mellett a borszeszt és higányt tartalmazó különféle drága szépségvizek is megteszik a ma- gokét az arczporral együtt az arcbőr tönkrete- telére, azt, úgy hisszük, mondani is felesleges.

És ha már e pontnál időznünk, mondjunk el egyet-mást azokról az eszközökről, a mely- kek az arcbőr épségben tartását leginkább elősegítik. Egészséges egyének legjobb, ha mo- dásra friss hideg vizet használnak, jéghideg és forró víztől azonban minden körülmények közt óvakodni kell, mert szárazító és összehúzó ha- tást gyakorol a bőrre. A híres Cagliostro olasz kalandor XV. Lajos udvaránál, ki szellemidézés- sel és delejésekkel csalta meg az előkelő vilá- got, módosára minden egyéb kizárásával orvosi- zetet és marseille-i szappant rendelt, mert tudta, hogy az éles víz milyen kedvezőtlen hatással van mesztartalmánál fogva a bőrre.

Fontos eszköze a bőrápolásnak a törülköző is és pedig minél durvább, minél jobban dörzsöli a bőrt, minél hamarabb felszívja a vizet, annál jobb szolgálatot tesz. Tiszttalan arcbőrrel vagy libabőrrel a flanel-törülköző ajánlható. Kitém- szer az arcz- és kézibőr átlátszó, puha és sima állapotban tartására a mandulapéppel való be- dörzsölés. Reggeli mosdás után kell egy evőka- nálnyi venni és azzal a még nedves testrészeket öt percig dörzsölni, aztután a pépet lemosni s a bőrt felszáritani. Kerülni kell azonban minden áron a festőszereket, melyek közül különösen a fehéreknek czink- és ólomfehér-, bismut és higany- tartalma a bőrre védelezzel ártalmas lehet.

Idé tartoznék a fogak tisztításáról is mondani valamit. Mit használ a legcsinosabb arcz is, ha a fogak visszatisztító? A gyakori tisztítás legjobb eszköz a fogak épségben tartására. A tü- vel piszkálás a fogak közt nemesak hogy illetlen,

de veszedelmes is, mert a zománccot megsérti. Különbösen észszerű legalább minden negyedikben egy jó fogorvoshoz menni el és utána nézteni vele a fogaknak, ha esetleg tisztogatni, tömteni, vagy kihúzni való volna köztök. Igaz, hogy a kihúzásához a legtöbbször csak végzőskészségekben szokott folyamodni, annyira irtóznak tőle, de mért ne tennék úgy, mint a hogy egy bizonyos maig is élő fogorvos tett, ki a páciens fájós fogát egy szál erős selyemhez kötötte, melynek másik végére egy golyót erősített. Most megtöltött a golyóval egy pisztolyt s a legszeregetremelhetőbb csevegés közben észrevétlenül elsütötte, a mivel az operáció is gyors és szerencsés véget ért.

Hogy mit fog hozni a divat a megnyilando sasonban, arra nézve nehéz lenne meg érdemileg nyilatkozni, ha csak a konjekturális okoskodás mezejére nem vezetjük az olvasót. Azt a keveset, a miből ilyenkor a divat krónikása az őszi lövészenyeknél szokott egyet-mást meríteni, sajnos! ezáltal irigyen elfedték a kellemetlen esős és hűvös időjárás által szükségessé tett felöltök. Elmondjuk-e, hogy a krinolin, a divat a tengeri kigólya, mint minden évben, ezáltal is kísért a láthatáron és némely tárgyviselésében szenvedő tudósító agyvelejében? Remélhetőleg azonban most sem több eredménnyel, mint ezelőtt, bár az, hogy a tournür voltaképp nem egyéb a krinolin előőrsénél, alig szenved kétséget. Mindamellett, a diplomaták nyelven szólna, a helyzet megnyugtató, és egyelőre semmi sem mutat arra, hogy közel lenne a csuf toilette-darab veszéle.

Többet lehetne mondani arról, hogy mi minden nevezetes mozzanat tette emlékeztetéssé a lefolyt évet a divat történetében. Minden összezerése: mennyi szerencsés újítás köszönhető ennek a tizenkét hónapnak, melyeknek nem csekély fontossága minden bizonylan további fennmaradásukat is biztosítja. Ott vannak mindenekelőtt a szélszerűbb szabású ujjak és ruhák, a szélszerűtlen franciaizáló cipőknek kiszorítása a praktikusabb angol cipők által, alacsony és széles sarkokkal; az élénkebb és melegebb színek föllevenítése a fiatalabb hölgyek viseletében az eddigi sötét, s nem illő komor tonusok helyett; a kalapok számtalan változata, mely lehetővé teszi bárkinek is az arcához legtalálóbb formáját választani, s a gazdag paszmánt-éktések divatba jötte, melyek egész pangásnak indult iparagat hozott új életre s ezzel kapcsolatban a magyaros sujtások s himzésék felkarolása is, melynek fontossága hazai iparunk szempontjából éppen nem kicsinyelendő.

A mi a jelent illeti, legközelebb természetesen még minden érdeklődés alkalmas őszi felöltő beszerzése körül összpontosult. Az asszonyoknál a divat minden sasonban, és minden körülmény közt megköveteli a felöltöt, de az őszi már ifjú lányoknál is meghozza ezt a nélkülözhetetlen toiletté-darabot, sőt októberben már elég hidegek vannak arra nézve, hogy a szörme is elfoglalja helyét. Így látunk ma köztünk mintáink egyikén már asztrakhán-díszű. A köztünk látható dolmányka barna plüs, de új divát, nagy mintájú gyapjú-brocade-ok is a sason kedvező szövetei közé tartoznak, főleg barna színben, szép barna jet-díszszel és prémezettel. Albion esős napjai nem csoda, ha egy egészen új és eredeti köpenyre is létjogot adtak az idén. Ez az *Antipluvium perfectum*, mely főképp az eső viszontagságai ellen nyújt elegendő és biztos védelmet. Selyemből vagy szövethől készül, s igen leleményesen úgy van összeállítva, hogy tökéletes szellőztetést nyújt a test egészségétlen kigözlőgei ellen. Alsó része gummival bélelt s így át nem ázik: a felső pedig, melyet az esernyő véd, vízhatlan, s elégséges melet nyújt.

Általában az idej felöltők jellegzetessége abban tetőződik, hogy elől hosszak, hátul rövidkek. A valódi párisi modelleknek egynehány igazán elragdoló, sikerült darabjait ott alkalmunk a multkor *Ac's társai* divattermében megtekinteni. Első helyen áll ezek között egy fekete sicilienne mantille, gyöngy-kivarrással. Eleje végig plüsséze van, két oldalra plüs, valamint a hajtóká és az ujjak is, a gallér szintén sicilienne, gyöngy-kivarrással, míg az eleje hosszú papi-talárszerűen csing alá kétféle. Igen elegáns angol séta-ruhákat is látnunk Manby John műterméből, csikos drap kamgarn szövethen crème-színű mellényvel, melyen

arany sávok futnak végig. Façonjuk a legegyszerűbb, csak az alj és derék van zsinordíszszel ékítve. Nemkülönböztetve egész férfi-szabású félbő angol esőköpenyeket, hátul schlitz-czel, bársony hajtókával s körül zsinordíszszel. Ismét másokat fekete és szürke sávolyos angol homes-pumból, denevér-ujjakkal — az úgynevezett Aridonna-modell. A szárnyak elől és oldalt is két paszmántban végződnek, elől bársony hajtóká, hátul csinos bársonydíszű a grecque s a köpeny hátsó része paszmánttal van összehozva.

Az oly felette elegáns és praktikus angol genre-on kívül, melynek e czég egyik legjobb izlésű közvetítője, még eredeti franciaiz, Julien és Laferrière-modellekkel is gazdagon van ellátva; hanem ezekről más alkalmommal. F—a.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Franklin-társulat naptárai. A közneveltségű, nagy elterjedésű naptárakból, melyekkel a Franklin-társulat látja el évenként a nagy közönség különböző rendjét, az 1888. évre összesen 11 jelent meg. Ezeknek a tartalom mellett egyik kiemelt tulajdona a csinos kiállítás, a képek művészi értéke. Az izlésszerű kiállításról annyira ismeretes nyomda ez olvasó és jó, nagyrésztben a nép kezébe szánt kiadványainál is megtartotta azt a választékosságot, mely minden nyomtatványát jellemzi. A naptárak ezek:

A Falusi gazda naptárát Sporzon Pál avatott keze állította össze. Hogy most már a 24-ik évfolyamát éri meg, mutatja, mily érdemes mult van mögötte. A háztartás, a mezei és kerti gazdaság, a takarmányozás, az egészségügy köréből valók nagyszámú közleményei, s ezenkívül a gazdasági havi teendőkre is emlékezteti közönségét. Ára 80 kr.

A Borászati naptár 15-ik évfolyamában és dr. Nyáry Ferenc szerkesztésében jelent meg. Ugy szólván a világos kézi könyv szőlőszedők számára, mely tájékozza őket arról is, a mik egy év leforgása alatt a bortermelés körül fordulnak a hazában és a külföldön. Egyik része a természetudományok köréből ad fölfeledezéseket s közül új gépeket leírásban és képekkel. A szőlőművelés és borkezelés mellett általános kertészeti teendőkre is oktat. Ára 80 kr.

István bécsi naptár, családok házigazdák, gazdaszonyok, népevelők, helységi előljárók, iparosok, földművelők számára. Harmadikévesedik évfolyama már ez a népszerű naptárunk. Köhalmi Klimstein József tanár azokon a nyomokon haladva szerkeszti, melyeken alapította, Mayer István címzetes püspök annyira meg tudta kedvelni. Szórakoztató olvasmány mellett kiválóan gazdag az ismeretterjesztő közleményekben, hasznos tudnivalókban. Kép is sok van benne. Ára 50 kr.

Protestáns új képes naptár — csak címében van benne, hogy új, mert hiszen ez is a 34-ik évet éli. Szerkesztette 1888-ra is Dúsz Sándor tanár. A protestáns egyház férfiai közül Vizsoly Gusztáv, Könyves Tóth Mihály és Könyves Tóth Kálmán, Zelenka Pál arcképet és életrajzát közli, továbbá «Katalin arany hajú» című történeti elbeszélést K. Tóth Kálmántól, «Az istentagadók» című elbeszélést Bihar Kálmántól; intézetek ismertetését s végül terjedelmes protestáns egyházi és iskolai tisztá névtárt. Ára 50 kr.

Magyar nők naptára, szerkeszti Beniczky Irma, huszadik évfolyam. A képekben, olvasmányokban változatos naptárunk, mely a női közönség igényeire van különös figyelemmel, ára 60 kr.

Szekely egyleti képes naptár, melyet a jól működő egylet több tagu bizottsága szerkeszt, főképp az erdélyi részek ismertetésére és a szekely érdekekre van tekintettel. Közli a szekely művelődési egylet női tagjainak (b. Bánffy Györgyné, Thuri Gergelyné, Szentmariai Dezsőné, dr. Pap Samundé) életrajzát és arcképet, továbbá az elhunyt Keszérő Mózes kanonokét, kinek életét Jakab Elek írta le; Török Albert és b. Apor Gábor főispánokét, Balázs Sándorét. Deák Farkas a maros-vásárhelyi főtanodára való érdekes visszaemlékezéseket közöl, stb. A terjedelmes naptár ára 25 kr.

Új hónapnaptár, 21-ik évfolyam, szerkeszti Áldor Imre. Az év eseményeiből rendszeren azt közli, a mi hadi dolgokkal áll kapcsolatban (így a népfölkelőkről is több dolgot) és a mi a történelemre, a szabadságharcra vonatkozik. Ára 60 kr. **Magyar nép naptára,** sokféle hasznos tudnivalóval és mulattató olvasmányokkal ellátva, szerkeszti ifjú Tatár Péter; ára 25 kr. **Lidérc naptár,** huszonegyedik évfolyam. Kalandok, balesetek, elemi csapások mellett egyéb más olvasmányról is gondoskodik. Ára 60 kr. — A német ajkúak számára itt van a *Neuer illustrirter Volks-Kalender*, hazafias tartalommal, számos képpel. Ára 50 kr. Végül pedig *Fali naptár*, irodalmi használatra; ára 20 kr.

Ráth Mór kiadványai Ráth Mórál a füzetenkint

megjelenő művekből ismét több kiegészítő füzet hagyta el a sajtót, ezenkívül értékes régi művek új kiadását is kapjuk.

Arany János hátrahagyott iratai és levelezése imár a tizenegyedik füzetenél van, melyben a Szilágyi Sándorral folytatott levelezés végződik, aztán a Toldy Ferencz, Szilágyi István, Tompa Mihályval váltott levelezést találjuk, melyekben annyi sok a jellemző az időre és irójukra nézve. A Tompával folytatott levelezésben Arany meglevő emlékezik meg egy fiatal költői tehetségről, Tisza Domokosról, Tisza Kálmán miniszterelnök öccséről, ki oly korán, élete tavaszán hunyt el. Arany egyideig nevelője volt, s 1852. decz. 1-sején Tompához intézett levelében Tisza Domokosnak egy költeményét is leírja, melyről Tompa is hízegőleg nyilatkozik. A füzet ára 40 kr. — **Jókai nagyrédek műveiből: Gróf Benyórszky Móricz életrajzából és emlékirataiból** az 5-ik füzet kezdődik, mely a híres utolsó életrajzának közlését folytatja. Ennek ára is 40 kr. — **Shakspeare illusztrált színműveiből** a 31-ik füzet jelent meg s a «Velenzei kalmár» végződik benne. Ezek a füzetes vállalatokból valók. Onálló kötetekben, új kiadásban pedig megjelentek: **Kölcsey Ferencz válogatott prózai munkái,** sajtó alá rendezte Greguss Ágost. (Elbeszélések. Beszéddek. Vegyesek.) Ára 1 ft s a «Magyar nemzet családi könyvtárának» egyik kötetét teszi. **Emlékiratok a magyar kereszténység első századáról,** fordította Szabó Károly, az Arpád-királyok korából fennmaradt magyar szentek életrajzi és legendái ezek. hazánk történelmének kiegészítői. Itt van s. István első magyar király nagyobb és kisebb legendája, szent Imre, szent Gellért püspök élete, szent Zozárd, vagy szent András és szent Benedek vértanu élete és Piligrin passau püspök levele a pápához a magyarok megtérítéséről. A forrás-munkák fordítását Szabó Károly becses jegyzetekkel és észrevételekkel kíséri. Ára 60 kr. — **Magyarországi és erdélyi bűndös fejedelem Kémárki Thokoly Imre szeretiarsának Komáromi Jánosnak törökországi diariumai és experientiaja,** újabbkori történelmünknek szintén egyik forrása, közli Nagy Iván. Az új kiadás ára 50 kr. — **V. Károly lemondása és végnapjai a st-justi holostorban,** Prescott műve, melyet P. Szathmáry Károly fordított magyarrá. A híres angol történetírő a hatalmas V. Károly utolsó éveit írja le, ki ropant hatalmába mintegy belennya, Spanyolország egyik félreszó helyére, a csendes St-Justa vonult és a Hyeronimus-rend zárójába lépett, maga is letette a szerzetesi fogadalmat, azonban Spanyolország kormányzati ügyeit a zárójából is intézte s Fülöp király is kikérte rendszeren atja tanácsait. Ára 50 kr. — **Végül megjelent még: Lengyelország első felosztása,** írta Laboulaye Edouard, francziából fordította Ribáry Ferencz. Szintén új kiadás s ára 40 kr.

Az Egyetemes regénytár, a Singer és Wolfner czég vállalata, harmadik évfolyamát kezdte meg. Csinos pirok kötésben adja a regényolvasók számára kötetit, jó eredeti és fordított műveket. Kedvelik is, s olvasás, tetszetős külseje szintén ajánlja. Egy kötet ára 50 kr. Az új folyamat Beniczky-Baja Lenke «Ó az című legújabb regénye nyitja meg, melyet német fordításban éppen most közöl egy bécsi lap, a «Fremdenblatt». Az «Egyetemes regénytárban» 2 kötetet foglal el. A második kötethez ugyan-csak a szerzőnek egy igen csinos elbeszélése van csatolva «Lydia» címmel, melyben két női alak van festve igazi költőiséggel. A két kötet ára, díszes piros vászonkötésben, együtt 1 ft.

A magyar vers cím alatt dr. Négyesy László egri főgymnasiai tanártól irodalmi tanulmány jelent meg (94 oldal), mely Arany és más költőink nyomán a magyar versidomot tárgyalja, t. i. az ütemes verset. Kellő irodalmi ismerettel és tájékozottsággal fejteti, de abban nem mindenki fog egyet érteni a szerzővel, hogy költőink ezt a versalkotás használatát, vessék el a jámbort. Az ütem, a rithmus pattogása nem minden hangulattal egyezik meg, s a költők nem nélkülözhetik a jámbort és az alexandrin nyugodt, komoly folyását.

A Képes Tárgymutató a közpömvézetési társulat őszi kiállításáról, megjelent, hazai és külföldi művészek festményeinek igen csinos másolataival. Az emléklül is alkalmas füzet ára 80 kr. Lapunk má szama mutatványokat közöl e katalogus illusztrációiból.

Két könyv Deésről. Deésben október hóban sikerült kiállítás volt terményekből, ipari tárgyakból, állatokból. A kiállításhoz hozzá járult Demeter és Kiss nyomdájára is, két könyvvel, melyek izléssel, tisztasággal készültek és a vidéki nyomdászat haladását dicsérik.

Az egyik könyv alkalmi mű: a szolnok-dobokamegyei gazdasági egylet által rendezett kiállítás emlékére. A Deését látogatók tájékozására, de egyszerűen a kiállítás megmaradó emlékeit szerkesztették Kádár József és Szemáry József. Nagyból alak album, számos fénynyomatú képpel, melyek Divald

K. eperjesi műintézetéből kerültek ki. A szöveg megismertet a kiállítás történetével, a rendező bizottsággal, Szolnok-Dobokamegye több helyével, régibb és újabb urasági kastélyival, Deés város egyes részeivel. A bemutatott helyeket, azok történetét gondosan el a sikerült képek, a szöveg pedig 70 oldalt. — A másik könyv: **Visszaemlékezések** (1830—1850) írta Kovács Samu, a «Szolnok-Doboka» című lap szerkesztője, ki e lapban megjelent társazikkeit gyűjtötte össze egy kötetbe, melyek ötven év korszakára pillantanak vissza, s nagyobb részt az egyesített két megye közéletére vonatkoznak. Helyet foglalnak ebben politikai és társadalmi események, a szabadságharc, a színészet stb. A korrajzi érdekű és csinos kiállításunk könyv ára 1 ft.

A Magyar könyv-szemle, közreboesztja a nemzeti muzeum könyvtára. Az 1886-iki kötetet kapjuk belőle. Szakmunka lévén, mely első helyen a bibliografusokat érdekli, csak a közoktatásiügyi miniszter támogatása mellett jelenhetik meg. E támogatás akkor lett hathatósabb, mikor a vállalat már a megszüntetés kérdéssel foglalkozott, s innen, hogy utólagosan, pótlólag jelennek meg az évfolyamok.

Az új kötet vasos, s tartalma sok érdekest nyújt a könyvkedvelőknek. Fraknói Vilmos egy Korvin kódexet ír le, mely előbb Vitéz János püspök tulajdona volt, ki azt javítással is ellátta, majd pedig Mátyás király könyvtárába került. Közli színes hasonmásban a kódex címlapját, és a bekötés bőrtáblájáról vett fényképet. Jelenleg a kódex Emich Gusztáv tulajdona. Csontos János (a Magyar könyv-szemle szerkesztője) a nemzeti muzeum könyvtárából a pótlótról ad számot s a drezdai királyi könyvtár magyar vonatkozású kéziratát ismertet. A kötetbe Ballagi Aladár, Szabó Károly, Szilágyi Sándor, Mailáth Béla, Széll Farkas, Váczy János, Fejérváry László, Dankó József, Erdélyi Pál, Kropp Lajos irtak meg dolgozatokat.

Előfizetési felhívások. Thewrewk István fiatal író, kitől rövid idő alatt több kötet elbeszélése és rajz jelent meg, most *A mamak* című csevegésekre adott ki előfizetési felhívást. Linc Károly készít hozzá a hatalmas V. Károly utolsó éveit írja le, ki ropant hatalmába mintegy belennya, Spanyolország egyik félreszó helyére, a csendes St-Justa vonult és a Hyeronimus-rend zárójába lépett, maga is letette a szerzetesi fogadalmat, azonban Spanyolország kormányzati ügyeit a zárójából is intézte s Fülöp király is kikérte rendszeren atja tanácsait. Ára 50 kr. — *Végül megjelent még: Lengyelország első felosztása,* írta Laboulaye Edouard, francziából fordította Ribáry Ferencz. Szintén új kiadás s ára 40 kr.

Az Ember tragédiája, Madách Imre remekműve, Paulay Ede átdolgozásában nemcsak a külföldi szin padokon is előadásra kerül Fischer Sándor sikerült fordításában. Az alkudozásokat e tárgyban Feld Zsigmond, a budapesti német aréna igazgatója vezeti, a kire Paulay Ede és Fischer Sándor a Madách-örökösök képviselőitében átruházták a kizárólagos rendelkezési jogot.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia október 24-iki ülésén (a nyelvészeti és irodalmi osztály) Hunfalvy Pál elnökölt, ki később maga is a felolvasó asztalhoz ült, melyen Herman ottó halászi nagy munkáját részletes meleg elismerésben s annak néprajzi és mesterszói gyűjteményét összehasonlítva a vogul népekével, ezek alapján is hivatkozhatók a magyarok finn-ugor rokonságára.

Az ülést dr. *Szinyei József* székfoglaló értekezése nyitotta meg, mely igen terjedelmes és beható tanulmány a magyar nyelv birtokos személyragozására. A székfoglaló értekezést a nyelvészek élénk figyelemmel kísérték. *Hunfalvy Pál* foglalkozott ezután Herman magyar halászi könyvével, nyelvi, néprajzi és régészeti tekintetben. A veterán tudós figyelmét főképp az a 2500 szó és magyarázat ragadta meg, mely halászi magyar szavakat, szerszámok elnevezését és az azokkal való bánást foglalja magában. A halászat ősrégi foglalatossága a magyar népnek, mit nemcsak az ősrégiségbe visszavágó halászi szerszámok hanem a legregibb oklevelek is bizonyítanak. Herman sok ide tartozó oklevelet hoz elő, mert ő nemcsak a halászatnak a jelen állapotát, hanem történetét is adja; tehát könyve ezért is becses. A történeti feloldást a szerzőnek Hunfalvy itt-ott négyvételével kíséri. Minthogy a halászat mindjárt nagyban fejlett állapotban tünik elő már a XI. században, Herman arra a nézetre jut, hogy a magyar nép halászo vidékekről került ide, tehát a halászat mesterségét az ő hazából hozta ide. Hunfalvy kiegészítte ezt a nézetet, rámutatván, hogy a vadászati szintén okvetlenül olyan ősi foglalatosság, mint a halászat, mert csak a vadászati szerzhette meg az embernek az első ruhát, nem a halászat. A ruha pedig olyan szükséges, mint az élel. Azt kell tehát mon-

dani: a magyar nép vadászó-halászó vidékekről került ide, a mi nem is pusztá hozzátetés, hanem a magyar nyelvvel megbizonyítható történeti valóság. A vadászatra, halászatra vonatkozó legszükségesebb szók a magyar és a vogul nyelvekben csodálatra méltó egyezést mutatnak. Az ősi halászat tehát, mely Herman részint a szerszámokból, részint az oklevelekből kifejtett, a nyelvtanúság által bizonyossá válik. Hunfalvy értekezését régészeti, néprajzi, geográfiai, és nyelvi hivatkozással gazdagod támogatja. Kár, hogy éppen ezt a részt csak futólag adhatta elő, mert az ülése később idő már lejárt.

A Kisfaludy-társaság nagy közönség előtt tartotta okt. 26-án felolvasó ülést, Gyulai Pál elnökölte alatt.

Az ülés elején *Beöthy Zsolt* titkár bemutatta *Opitz Tivadarnak*, a társaság levelező-tagjának *Liesthalból* (Svájc) írott levelét. A levélhez német nyelven írott szertzen van mellékelve, a melyet *Opitz Tivadar* a Deák Ferencz szobrának leleplezésé alkalmával írt. Ezután *Vertesi Arnold* rendes tag tartotta székfoglalóját. «Az asszony» című elbeszélések fölolvadásával. Az érdekes menettől, élénken írott művet a közönség megjelente.

Szász Károly Tenyson «Király-idyllek» költemény-ciklusát immár teljesen lefordította s ez alkalommal a nagy műhöz általa írott ismertetést és a műfordításból részleteket olvasott föl. A sz. Grálról szóló legendák — ugymond Szász Károly — oly számok és különbözők, hogy részletes földolgozásuk saját ciklust igényelne. Az Arthur mondakör mellett fejlődve s abba csak később olvastva belé, hogy aztán annak egyik tengelyére válják, első eredete még pogány hagyományokban van, a melyeket a babonás hit korában, jóakarú papok, a csodás elem iránti előszeretettel fogtak föl a alakításban. Az egyik allegorai leírás, a melylyel a költemény folyamán találkozunk, az Arthur (Merlin bávász építette) csarnokának leírása, a melyet ime itt közlünk:

... Vajha csak Láthatad voln' e búzke csarnokot,
Melyet Arthurnak Merlin épített!
Mert Camelotnak összes szent hegye
S a gazdag város minden födele
S bástyái-és tornyavál, és körül
A sík mező, erdő, berek, patak,
Mind e dicső csarnok lépcsőjé.
Négy szobor-ív, sok titkos jel-írással
Átszóva, vette fűzéként körül.
A legalsón: emberlő vadak;
Másodikon: vadított emberek;
Harmadikon: késs hősök, férfiak;
A felsőn: szárnyalt hajtó emberek;
És mindfölött az Arthur szobra állt,
A Merlin műve, koronásán és
Szárnyhegyével a sarkesilling felé.
Arceza keletre néző a szobor,
Koronán s szárny aranyból. S csillogott
Napkeltekor, hogy a mezőbe lenn,
A nép, melyet pogány pusztítja, dült,
Látván, kiált: «Még is van királyunk!»

Végül *Beöthy Zsolt* olvasott föl két melegérszű költeményt, a melyekből az aggódtó atya szót, beteg gyermeke fölött. A közönség minden felolvasást tetészel fogadott.

Az orsz. régészeti társulat október 25-iki ülésén *Pulszky Ferencz* a kelta régiségéről tartott előadást s azokból sokat be is mutatott. Leggazdagabb kelta emlékekre nálunk Hajdu-Böszörményen találtak eddig, hol sok bronz edény s 36 bronzkard került napvilágra. Pulszky igen tanulságosan szót a kelta régiségek művészi tulajdonságairól.

A másik előadásnak is érdekes tárgya volt. *Ezt Réthy László* tartotta a hun-szekely írásról. Azt nem ismeri el, hogy a szekely hun eredetű volna. A nyelvészeti és kulturhistoriai tények kétségtelenül teszik, hogy a szekelység a magyarsággal egy népfajt alkotott s eredetileg Erdély nyugati részei lakta, a honnan a bessenyők betörése elől kárpátjai lakóhelyére csak szent István kormányja idején költözött. Midőn aztán a magyar királyok Erdélyt szervezik, a keleti határ védelmére alkalmazzzák: innen máj nevék is, a mely nem jelöl nemzetiséget, hanem katonai foglalkozást s előőrs, határőr értelemben az Arpádok korában országzszerő ismeretes volt. Szó sem lehet arról, hogy a szekelység oly ősi irásrendszerral élt volna, a mely megelőzte az irástudásnak azt az alakját, melyet a magyarságnál találunk. A híres hun-szekely írás, a miként a csik-szent-miklósi és enlaki föliratokon szemlélhetjük, nem egyéb a héber írás mintájára készült gyártmányún, olyan elemekkel vegyítve, a melyek elárulják, hogy az alfabet készítője egy fakultelt végezt székely theologus volt, a ki a XV—XVII. század nyelvtudományának eszméiből indult ki, tudakosságból s a kort jellemző archaizáló törekvésből szerkesztette össze s mint ilyen kézzel-kézzel járt, a minek az lett a következménye, hogy a mechi-

kus másolás folytán egyes betűknek több variánása is keletkezett.

Darnay Kálmán tekintélyes vidéki gyűjtő értekezését, a Sümeghi és vidékén 10 év óta folytatott régészeti kutatásai eredményéről s bemutatott gazdag gyűjteményét *Szendrey János* társulati titkár ismerte. Darnay gyűjteménye Somlyó, Sümeg és Csabrendekről került ki. A választmányi ülésen *Szendrey János* dr. titkár azt indítványozta, hogy a hazai régészeti irodalom teljes repertoriuma és a régészeti lelhelyek teljes névmutatója adassék ki.

A protestáns irodalmi társaság körül az érdeklődőknek folyton nagyobb csoportja tömörül. Adakozások, valamint aláírások eddig oly szép számmal folytak be, hogy az előkészítő bizottság alkalmasnak látja már az időt a végleges megalakulásra. Ezért közelebb tartott ülésében megbízást adott Szász Károly ref. püspöknek és Tisza Lajos gróf főgondnoknak, hogy nagyobb előkészítő bizottságot szervezzenek, mely az alakuló közgyűlést előkészítse, a tagul jelentkezőket nyilván tartsa, a testületeket képviselők küldésére felszólítsa, a vidéki tagoknak a közgyűlésre való utazását megkönnyítse. Az alakuló közgyűlést december hó közepére tűzik ki.

MI UJSÁG?

Az udvar Gödöllőn. A király e hó 25-ikén reggel Gödöllőre érkezett; délután megérkezett *Mária-Valéria* főhercegné is *Amália* bajor hercegnővel együtt. *Mária-Valéria* főhercegnő ezúttal egy hónapot tölt Gödöllőn. Itt várja be anyját Erzsébet királynét, ki jelenleg tengeri úton van, s nővérét, *Gizella* főhercegnőt. A király ezúttal csak pár napra jött s részt vett a porfocé-vadászatokban, és háromnapos tartózkodás után e hó 27-ikén az esti személyvonattal visszatért Bécsbe. Ő felsége azonban a delegációk fogadása után már a jövő héten ismét Gödöllőre jön. November 3-án lesz ugyanis Szt. Hubertus napja, melyet az udvari vadásztársaság mindig nagy ünnepi vadászattal szokott megülni. S a vadászok ünnepében ő felsége is részt vesz.

A delegációk e hó 27-ikén tartották első ülését Bécsben. A magyar delegáció Haynald bíbornokot választotta elnökül s gr. *Tisza* Lajost alelnökül; az osztrák delegáció elnöke pedig báró *Revertera* lett. Az első ülésen a közös miniszterek benyújtották a költségvetést, mely 11 millióval (10,962,177 frt) nagyobb mint az 1887-iki, a mit a rendkívüli hadügyi költségvetés (az ismétlő fegyverek beszerzése) okoz. Az összes közönségi költség 131,659,822 frt. A határvámok jövedelmét (42 millió) levonva, marad fedezni való 88,346,437 frt, ebből Magyarország 26,503,931 frt jut.

Halottak napja. A fővárosban az egyetemi ifjuság halottak napján az idén is testületileg vonul ki a keresési-úti temetőbe s megkoszorúzza a jelesek sírját.

A kegyeletnek szép példáját szándékozik meghonosítani az egyetem tanári kara, a midőn halottak napja alkalmából elhunyt kártársai emlékeztető nyilvános ünnepélyen megújítja. Az idén néhai boldogult dr. *Konk* Sándor a statisztika volt tanárának emlékére november hó 2-ikán s néhai boldogult dr. *Pauler* Tivadar volt igazságügyminiszter és a büntetőjog volt rendes tanárának emlékére nov. 9-ikén mindenkori délelőtt 10 órakor az új városaház nagytermében kegyetes ülést tart, mely alkalmakkor *Konk* felett dr. *Láng* Lajos a statisztika tanára s *Pauler* felett dr. *Schmierer* Aladár fog emlékbeszédet mondani.

Jókainé sírremléke. Laborfalvy Róza, a nagy tragikai színésznő sírja földjére, *Jókai* Mór díszes sírremléket állíttat. A gula-alaku emléken *Jókainé* dombozómivű arcképe látható s e mellett álarék és pálmák. A művészi egyszerűségű mintát *Zala* György szobrász készítette s jelenleg bronzbaöntés alatt van. A díszes emléket halottak napjára már föl lesz állítva.

Az aradi szabadságszobor, melyet *Zala* György szobrász készített, közel áll befejezéséhez. Az egyik mellék alak, az «Ébredő szabadság» már bronzba is van öntve s ezt a művészt az ősi kiállítás második sorozatával egyidejűleg, tehát a jövő hó elején ki fogja állítani a műcsarnoknak az *Andrássy-utrá néző* külső lépcsőházában, hol a szobornak talpazatát is felállítják. Bent a műcsarnokban pedig a «Harc-késztség» gipsz mintája lesz látható. Teljesen készen áll az «Áldozatkésztség» mellékalkal-mintája is, me-

lyet már a jövő hóban bronzba fognak önteni Damjanich János és Kiss Ernő domborművével mezzobralval együtt.

Petőfi sírja a műcsarnokban. Ligeti Antal jeles tájfestőnk az erdélyi részekben jártkor vázlatot készített a segesvári csatamezőről, hol Petőfi is elvezett a művész már kidolgozta a vázlatot, s a szép kép a műcsarnok őszi kiállításának novemberben megnyitott új sorozatában lesz látható.

A hegység által szegélyezett csatater közepén vonul a vadírral benőtt hosszukás halom, mely alatt az elesett honvédek — köztük Petőfi is — nyugszanak. A háttérben jobbra látszik Segešvár, balra közelébb pedig szép park közepén a hirnevés Bánffy-kastély, melynek a művész vendég volt. A táj arról a dombról van felvéve, hol Skariatin orosz tábornok a segesvári csata alkalmával fohadiszállást tartotta. A kép hangulata a tárgyhoz illően komor. Az égen sötét felhők gomolygának, az egész táj elvonult nagy vihar káprázata, a jobb előtérben egy tölgyet derékban tört ketté a szél, jellepezzé mintegy a költő halálát, kit a természetet is siratni látszik.

Stoczek József jubileuma. Stoczek József jeles tudósunk, a tud. akadémia másod-elnöke, a főrendiház tagja, s a műegyetem közszereplésben élő tanára, most töltötte be tanári pályájának negyvenedik évét. A műegyetem e hó 30-ikán ünnepélyesen fogja megünni ennek emlékét. Dél előtt 11 órakor díszlész a lipótvai utczi városkúria nagytérképén; este pedig az ifjúság rendez lakomát az Andrassy-úti kaszinó-épületben.

Jókai operája és Vilmos porosz herceg. Vilmos porosz herceg, a német császár unokája, közelebb Bécsben időzött. A Burg-színházban Jókainak «Kálmán király»-át és herceg Oldenburgi Elimárnak «A szegény Húgó» című darabját akarta volna látni. Kívánatának azonban nem lehetett eleget tenni, mert az említett darabok már levették a műsorról.

Fővárosi múzeum. A tanács elvben hozzájárult Gerlóczy Károly alpolgármesternek ahhoz az előterjesztéséhez, hogy a fővárosi ereklyék, oklevelek, történeti nevezetességű tárgyak, stb. elhelyezésére s hozzáférhetőségére, melyek eddig szétszórva s nem kellőleg vannak kezelve, múzeum létesíttessék, s felhívja az összes intézeteket és iskolákat, hogy a fővárosi múzeumba tartozó tárgyakat jelentsék be, hogy ennek alapján javaslatot lehessen a közgyűlés elé terjeszteni. A múzeum elhelyezésére a kiállítási képzőművészeti csarnok van kiszemelve, a kiállítási épületeknek a kormánytól a főváros részére megszerzése iránt a tárgyalások ugyis folyamatban vannak.

Az országos kiállítás épületei. A kormány már régebben ajánlott tett Budapestre hatóságának, hogy az országos kiállítás állandó épületeit, a nagy iparcarnokot, a műcsarnokot és a király-pavillont vegye át félmillió forintért. Ennyit a város azonban nem hajlandó adni. Jelenleg úgy áll a dolog, hogy a főváros átveszi a kiállítási műcsarnokot 90,000, a király-pavillont 45,000 forint készpénzben. Az iparcarnok javítása 40,000 forint, évi fenntartása, átlag egy évre számítva, 6000 forint igényel s ezt a város átvállalja, ha a kormány az épületet, a portalt, a szökőkutat és a zenepavillont ingyen átengedi a fővárosnak. A város azt mondja, hogy még ekkor is nagy terhet vállal el, de meg akar szabadulni a közös birtoklástól, mert most a telek a város, az épület pedig a kormányé. A pénzügyi bizottság oly feltétel alatt ajánlja a 135,000 frt kifizetését, hogy előbb az iparcarnokban lévő ipar- és kereskedelmi állandó kiállítás ügye a kormánynyal tisztába hozassék.

Magyar festők művei a budai királyi palotában. A budai királyi várpalota termeinek egyedüli ékessége eddig Engerth bécsi tanár két nagy képe volt, az egyik ő felsége megoronázása 1867-ben s a másik a «zentai csata». Ez a két kép tudvaleg a nagy elfogadott és a díszteremben van. A királyi többi termeinek a pompás aranyozás és selyem-kárpitokon kívül nem jutott más dísz. Az idén azonban öröndetes változás állott be, a királyi kisebb terme falait magyar művészek képeivel agyatták tele. Így az erkélyes-szobában és theaterben ott vannak: Aggházy Gyula és Vágó Pál magyar népeleti tárgyú képei, Elmer Lajos «Aratók» című festménye, továbbá a régihebb közül Markó Károly egy pár érdekes tájképe. De igazán újdonság számba jönnék az idén felügyszett képek: Bihari Sándor «Az eltört hegedű», Eisenhut Ferencz «Gül baba halála», s Koroknyai Ottó «A javíthatatlan» című festményei, melyeket a király a műcsarnok jubileumi kiállításán vásárolt, de utóbb Párisban is ki lévén állítva, csak most juttattak rendelkezési helyekre.

Hölgyek munkatere. Az országos nőiparegyütt több oldalról nyilvánított kívánalmaknak eleget teendő, pesti nőiparszövetségében külön tanfolyam fölállítását határozta el oly intelligens nők részére, a kik

társadalmi állásuk vagy koruknál fogva a rendes osztályokban feszélyezve éreznék magukat. Névnapi, ünnepi ajándékokat is szakértő utbaigazítás mellett készíthetnek itt a hölgyek. E tanfolyam a nőiparszövetségben a székelyi külön rendezett tanteremben, ez év november 1-től 1888. évi május hó végéig tart. A résztvevők nagybörzést a luxus-munkákban, nevezetesen a vegyes kézimunkák minden nemében, továbbá a himzés- és eszikeverésben nyernekt oktatást, naponta délelőtt 9-től 4-ig; ez idő keretében bármikor jöhetnek és elmehetnek; a kézimunka minőségét szintén választásukra bízatik, nem kötelezettek továbbá az egész tanfolyamra beiratkozni, hanem tetszés szerinti napokon jelenhetnek meg. A tanfolyam látogatónak belépti jegyek adatnak ki. Hat jegy ára 4 forint.

Rómer Flóris balesete. Rómer Flóris apátkanonokot baléret élt Bécsben, hol a múlt héten időzött. Kocsija akart szállni, midőn a lovak megindultak, Rómer elesett és baloldali csonttörést szenvedett. Bécsben fekszik rokonainál, hol a leggyöngédebb ápolásban részesül. Az orvosok remélik, hogy nem sokára felépül.

Merénylet a bolgár fejedelem ellen. Október 27-ikéről Belgrádból a a távirat érkezett, hogy Szófiában Ferdinánd bolgár fejedelem ellen merényletet követtek el, a szobránnye meggyújtásakor. Egy ember ráltott, de nem találta el. Az egész hír megerősítésre vár.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Bányfi ADÁM, nagybirtokos, a kolozsvári hitelbank-egyesület s az erdélyi takarékpénztár elnöke, az erdélyi közművelődési egyesület alelnöke, 41 éves, Kolozsvárt. HUFF ÁGOSTON, a főváros egyik műszerelő és nagyvagyonu polgára, ki a festészetet és zenét igen szerette, becses képtárts régiségeket gyűjtött, Ráth Károly főpolgármesterségóra, s ő örökli neje után a dűsgazdag és nőtlenember nagy vagyonának felét, 57 éves korában, roncsoló toroklőben. — VOJNITS NÁNDOR, főgymsnasi nyug. tanár, régi honvédfőhadnagy 59 éves, Szabadsán. — FEHER JÁNOS, naszvadi plebános, 65 éves. — ORTUTAI MIKLÓS, g. kel. lelkész, 56 éves, Nyeviczében. — HELL AQUILA, balassa-gyarmati k. járásbíró. — GINDLL RUDOLF, tolnamegyei nagybirtokos, 82 éves, Tengeliczen. — AJRAY IMRE, földbirtokos, megyei és városi bizottsági tag, 30 éves, Pápán. — PORGESZ BERTALAN, fővárosi orvos, Budapestben; ugyanitt TAKÁCS GÁBOR, rendőrségi ígató, 51 éves; WINDT OSZKÁR, rendőrségi fogalmazó és szab. állomány főhadnagy. — Id. POSZTÁS LAJOS, 1848—49-i honvédfőhadnagy, a borszeiki fűrdőbizottságnak elnöke. — BUCKY GYÖRGY, ügyvéd, 64 éves, Pozsonyban. — GÖLLYAI MIHÁLY, tanító, 82 éves, Orosházán, 62 évig szolgálgván az orosházai evang. egyházat. — SZENDY JÁNOS, gyógyszerész és városi bizottsági tag, 26 éves, Nagyvácsán. — CSONTOS MIHÁLY, birtokos és sopronmegyei volt szolgabíró, R-Szemerén. — Oo LAJOS, posta- és távirai tisztviselő, 25 éves, Gyomán. — GRAEFF IGÁZCZ, erdészeti nyug. tisztviselő, 67 éves, Lajosvácsán. — LANGER JÁNOS, nyug. főhercegei jószágigazgató, 68 éves, Sárvárt. — NAGY KÁLMÁN, postai és távirai felügyelő, N-Váradon; ugyanott MACHALICZKY JÁNOS, 72 éves. — KELETI LAJOS, hírlapíró, 27 éves, Tatán. — ZSIVORA JÓZSEF, színész, a nemzeti színház nyugalmazott tagja, 78 éves, Sár-Szent-Lőrinczen. — KLIMA EDE, tisztviselő, 28 éves, Szegeden. — SZEDLER JÓZSEF, gyógyszerész, 42 éves, Kis-Szebenben. — KÁLLAY BERTALAN, öz. Kállay Ottóné 21 éves fia, Kis-Kállán. — LEHOCZKY LÁSZLÓ, joghallgató, Debreczenben. — ARNOLD ALBIN, gymnásiumi hetedik osztálybeli tanuló, a bács-almási jegyző 17 éves fia, Ujvidéken. — TARTSAY JÓZSEF, nyug. cizárki aranyműves plebános, 77 éves, a sopronmegyei Bodonhelyen, a kézsámu rokon-ság gyászolja.

MATERÉNYI JÁNKA, az angol kisasszonyok vészprémi nevelőintézetének tagja, 44 éves. — Szomszédvári SERMAGE ALOJZIA grófnő, jótékony hölgy, 81 éves, Zágrábadban. — Ronyvai SOLDOS LILLA, 54 éves, Ronyón. — Öz. MÉRÉNYI ISTVÁNNÉ, szül. Patáky Paulina, 70 éves, Csik-Szeredán s nagy kiterjedésű család gyászolja. — KOISS IMRÉNÉ, szül. Ligethy Etelka, a budapesti posta- és távirai igazgatóság kiadóhivatali főnökeinek leve, 36 éves. — Öz. PRIBÉK FERENCZÉNÉ, szül. Keppelheffer Rozina, cs. k. százados özvegye, 77 éves, Veszprémben. — Öz. KIRCHNER JÁNOSNÉ, szül. Ringhauer Erzsébet, volt mucsfai ev. lelkész hátrahagyott neje, 71 éves és nagy család, 5 gyermek. 6 meny. 2 vő, 2 testvér és 8 unoka gyászolja, Mucsfán. — ZARÓ SOMÁNNÉ, szül. Szicsay Eszter, 48 éves, Tokajon. — Öz. REINDL KÁROLYNÉ, szül. Windisch Alojzia, 47 éves, N-Váradon; ugyanott: öz. SCHNEIDER EDÉNÉ, szül. Fröhlich Magdolna, 68 éves. — LEVÉY MARCOT, Leóvey Sándor miniszteri tanácsos egyetlen gyermeke, 7 éves, Budapestben. — IRKOVICS SAMUELNÉ, az izr. iskola vezérintőjének neje, Kolozsvárt. — KONOSK MARIKA, Konosk Géza makói igazgató-tanító 18 éves leánya.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

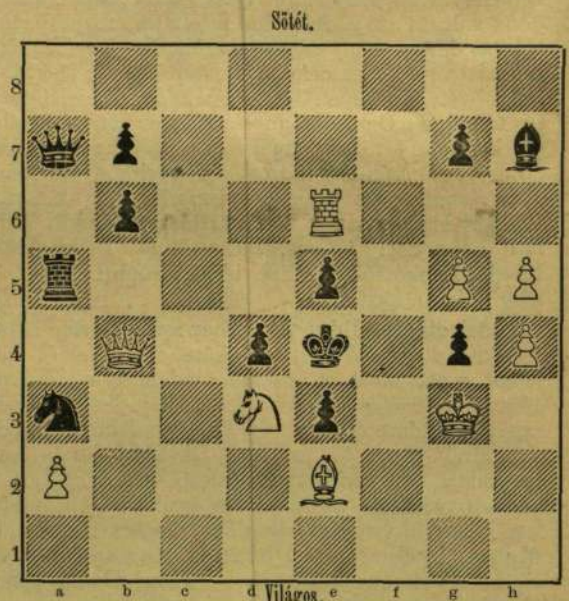
Az árva. Közönséges utakon jár, kissé hosszú is. Mindazáltal, ha nekünk tetszőbb nem váltja fel, alkalmilag közölhetjük.

R. L. A két románca alapszámja tulajdonképen egy. A modernbb szép menyecske azonban nagyon buja, bujább a szultán leányánál. A szöke diák s a bosphorusi dalnok, különböző mezben ugyanaz. Megvalljuk, az ily tárgyatnak nem igen kedveljük s lapunk szellemével sem egyeznek; másol — kivált a keleti tárgy, mely egészben véve csinosabban van dolgozva — elfogadásra találhatnának. De az utolsó előtti sorban a «mikéntha—mintha» felesleges ismétlést (ámbr némi töltővázást akar valószínűleg kifejezni) el kellene hagyni. Ajánljuk, forduljon máshová velök.

H. L. Ha valamely küldeményre nem jó izenet, annak az a «jelentősége»: hogy eltűntet a kéziratok közt, aztán feledékenységbe ment. A mostani küldemény nagyon okoskodó, bölcselkedő s kevésbé lyrái; de csinos kidolgozásából ítélve (bár a strofák negyedik sorának csinosasága nem válik előnyére), az eltűntet kis madárca sem lehetett épen rossz. Ha még egyszer beküldi, szívösen adunk reá izenetet.

SAKKJÁTÉK.

1463. sz. feladvány. Pospisil J. és Kotrč J.-től.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1457. sz. feladvány megfejtése

Table with columns for 'Világos' and 'Sötét', and rows for puzzle solutions. Includes moves like 1. Vg7-h7, 2. He6-d8, 3. Vh7-h2-b1-b7 mat.

Helyesen fejtettek meg: Budapestben: K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakkklubuság nevében: Exner K. — Tarnóczán: Németh Péter. — N-Zomborban: Mihelics Miklós. — Nagyvácsán: Bergrszácsi Kálmán. — Apátfalván: Nagy Antal. — Szempczén: Pintér János. — A pesti sakk-klub.

HETI NAPTÁR. Október—November hó.

Calendar table with columns for 'Nap', 'Katholikus és protestáns', 'Görög-Orosz', and 'Israelita'. Lists dates and names of saints or events.

Felölő szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Fehér és crème selyem Faille Française, Surah, Satin merveilleux, damastok, rip-sek, tafattók és atlaszok, méterje 76 kr., egész fűt 10.65, szállít egyenlőre és végszára, vámmentesen a házhoz Henneberg G. (cs. és k. udv. szállító) selyemgyári raktár, Zürichben. Minták postafordultalval. Levéldíj 10 kr.

Egy hatszor hasabzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr

Printemps NOUVEAUTÉS Nagyszerű

ILLUSTRÁLT ALBUMUNK mely 554 új mintarajzot tartalmaz Női, Férfi és Gyermekek tolettékben, lajstroma a legújabb szövegeknek mint: szelm, szörme, karton, rászson stb.

Ép Most Megjelent.

Szétküldése ingyen és bérmentve. Bérmentesített levelek intézendők: MM. JULES JALUZOT & Ce à Paris

Ugyancsak bérmentve küldetnek a Printemps orrúsi raktárán levő szövegek mintái. (Árat és rajt meghatározni kértünk). Minden 35 frankot meghaladó rendelvény Magyarország minden részébe bérmentve küldetik. Bér- és vámentesítés a számlaszázzal 0/0 hozzácsatolása mellett. Külön továbbított háznak az Osztrák Bajor határon Salzburgban, Mozartplatz N° 4. Szükségesnek tartjuk tisztelt megbízóink becses figyelmébe ajánlani, miszerint a Grands Magasins du Printemps nem tart utazókat, fohrakárt sem külföldön, sem Franciaországban. Minden megbízás dírcéte Parisba intézendő.

Advertisement for Helgolandi fogósepppek. Includes a portrait of a man and text describing the product's benefits for dental hygiene.

Advertisement for Szóke Ede Utóda. A watch repair and manufacturing business. Text: 'Van szerencsém a n. é. hölgyközönség becses tudomására hozni, hogy a gyászszettek alkalmával ruhák és egyéb a teljes felruházáshoz szükséges czikkeknél gyors, néhány óra alatt szállíthatása czéljából szak-képzett alkalmazottak közreműködése mellett egy Első magyar női gyászruha-készítő vállalatot indítottam meg. Ennek folytán nemcsak a megrendelés szerint elkészített női ruhákat, hanem fekete női felöltőket, gyászkalapokat, kezttyűt, harisnyát, fátvolyokat, ernyőket és minden ily alkalmra szükséges fekete czikkeket 4—8 óra alatt szállítottok a legutányosabb árak mellett. Hogy lehetővé tegyem, miszerint más alkalommal is a n. é. hölgyközönség az e szakmába vágó fekete czikkeket nálam beszerezhesse, a fent jelzett kész árúkat, úgy fekete ternők, cachemír, alapin, lodenféle és más fekete divatczikkekből dús választékú raktárt tartok. Gyász esetében a megrendelés háznál is történhetik; e czélból képviselőm az illető gyászoló családnál jelentkezni fog. Vidékre mintákat bérmentve küldök. — Mely tisztelettel A Waterbury Watch Co. Waterbury Connecticut, 2,000,000 forint tőkével s 1500 darab maggyártással, valamint a magyarországi forgalmazásért a következőképen: HOTTELMANN A-nál, Budapestben, V., vácsi körút 28. 36 három évi kezesesség vállalnak. Szétküldés csak készpénz vagy utánvét ellenében. Telefon sz. 668.

HIRDETÉSEK.

Advertisement for LUSTIG EDE. Text: 'LUSTIG EDE BUDAPEST, KEREPESI UT 2. Téli-kabát - díszek, levarott bőlés vattával, bársony és poluche, ruha-kellékek, csipke, szalag, rüss, hölgyek, férfiak és gyermekek részére nagy választékban olcsó és szabott árakon. Részletezett képes árjegyzék szétküldése ingyen és bérmentve. „NORMÁL GYAPJU-ÁRUK“'

Advertisement for Magyar vörös-kereszt-sorsjegyek. Text: 'Magyar vörös-kereszt-sorsjegyek napi árfolyamon és részletfizetésre: 1 db. 28 havi részletfizetés mellett a frt -60 2 " 36 " " " " " 1.- 3 " 36 " " " " " 1.50 5 " 36 " " " " " 2.50'

Advertisement for Olasz vörös-kereszt-sorsjegyek. Text: 'Olasz vörös-kereszt-sorsjegyek napi árfolyamon és részletfizetésre: 1 db. 24 havi részletfizetés mellett a frt -80 2 " 26 " " " " " 1.50 3 " 25 " " " " " 2.36 5 " 24 " " " " " 4.-'

Advertisement for BEIFELD JÓZSEF. Text: 'BEIFELD JÓZSEF bank- és váltó-üzlete, Budapest, Károlyi-körút és Kerepesi út sarkán. Alapítótól 1874-ben. A részletfizető-törvény 7. és 12. §-s értelmében a részletre eladott sorsjegyek nálam maradnak, hol a hatóság által ellenőriztetnek és kiváságra minden evőnek előmutattnak. Solid ügynőkök felfogadtatnak'

Advertisement for Waterbury remontoir-zeborá. Text: 'A „Waterbury“ remontoir-zeborá a modern technika valódi csodája. Hirdeltt csinos külsője (álanyzótt ajándék), felmúlhatatlan poztusa és csak 6 frt 50 kr.-nyl. lehetetlen olcsó ára kezdetben bizalmatlanságot keltettek iránta; de a múlt évi eladás Angliában: ... 100,000 drb Németországban: 82,000 drb az óra kitűnőségének ep oly fényes bizonyítványával, mint a megriadt concurrenzának lármája, mely a „Waterbury“-tól fél, mivel a Waterbury oly egyszerű szerkezeti és oly nagyszertű jár, hogy érte, minden kock. 6 frt, mivel a készlet nélkül 3 évi kezesesség vállaltat s mivel a Waterbury, ha ennek széksége valamikor fenforogna, oly olcsón javíthatik, mint eddig semmi fele óra a világon, péld. 1 új rugó 35 kr.

Advertisement for Waterbury Watch Co. Text: 'A Waterbury Watch Co. Waterbury Connecticut, 2,000,000 forint tőkével s 1500 darab maggyártással, valamint a magyarországi forgalmazásért a következőképen: HOTTELMANN A-nál, Budapestben, V., vácsi körút 28. 36 három évi kezesesség vállalnak. Szétküldés csak készpénz vagy utánvét ellenében. Telefon sz. 668.'

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmégyeket elfogad BÉCSBEN: Dukos M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppalik A. Stubenbastei 2

AU BON MARCHÉ

«Olcsó és szilárd készlet» ARISTIDE BOUCAUT NOUVEAUTES PARIS. Van szerencsém a tiszt. hölgyvilágot értesíteni, hogy a téli évadra új, képes katalógusunk épen most jelent meg, és kívánatra mindenkinél bérmentesen megküldött. Üzleti forgalmunk folytonos növekedése következtében összes téli újdonságaink választéka gazdagabb, mint valaha; és fokozódnak az általunk nyújtott elváltatban előnyök is, szintűny az árak olcsóságára, valamint az árak jószágára nézve. Tudakozódszakra küldünk bérmentve mintákat minden legúj. selyem-czikk, borsosny-poztő-, gyapjú-, fantasie- és nyomott kelmeikből, csipkék-, szalagok-, szőnyegek- és butorszevtekből; valamint albumokat, leírásokat és rajzokat újonnan szerzett modelleinkből, divatos öltözetekben, köpenyek-, öltönyök-, ostumók-, fej- és hajdíszekben, szoknyák-, alószoknyák-, reggeli ruhákban, fin- és leány-öltözetekben, férfi-ruhákban, fehér függönyökben, fehérvászonok- és eszkekendőkben, harisnyafélék-, nap- és esernyőkben, kezttyük- és nyakkendőkben, virágok-, tollak-, uri, női és gyermek-lábbeliben, rövid árúkatban, párisi iparczikkekben (Articles de Paris), utazási czikkekből, kárpitos-munkákban, butorokban, stb. — Au Bon Marché kifüneti magát mint a legújabb és legjobban berendezett áruktárát, és mint valamennyi idegen által fölkeresett látni való. Az Au Bon Marché háza nem bír főkérdés-okkal, az utazókkal, ügy-nökök- vagy egyéb képviselőkkel Minden közvetlenül ajánlat, és szerint komolyan visszautasítandó. 3433

Advertisement for VELOUTINE. Text: 'Franciászág és a Külföld Minden illatszerezés é néi és Föld drásznál. VELOUTINE Különleges Biszpor BISMUTTAL VEDVITVE. CH. FAY, ILLATZERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 PARIS'

KWIZDA „Köszvényfolyadék”

évek óta kipróbált, jeles szer csúz, köszvény és idegbajok ellen. Kitűnő hatással van nagyobb fúradságok, hosszas gyaloglás, stb. előtt és utáni erősítésre, valamint akkorban gyöngeségnél.

Kwizda köszvényfolyadék

valódi minőségben kapható Budapestben: nagyban Török József gyógyszerésznél, Kochemster Frigyes utódnál, Neruda Nándor, Pillich Ferencz, Strobenz testvérek, Thallmayer és Seitz, Detsany F., Steden József. — Kicsinyben: Altwirth József és majdnem valamennyi gyógyszerésznél. Főletét: Kwizda Ferencz János, cs. kir. osztrák és román királyi udv. szállító ke-reületi gyógyszerárában, Korneuburgban. 1 palackkal 1 frt o. é.

Kwizda köszvényfolyadékát

kéri, s arra ügyelni, hogy ugy minden palack, valamint a carton is főnébbi védejeggyel legyen ellátva. Szíves megfigyelésül. E készítmény vételénél kérjük a t. közönséget, mindig Kwizda köszvényfolyadékát

Advertisement for Appell Ignác. Text: 'Legújabb találmány Ausztria-Magyarországban szabadalmazva. Azon előnyvel bír, hogy szerénye és feneké a), valamint felsőlapja b) domború alakban van készítve, a czimbalom feneké alatt 5 vasrud a) van elhelyezve, melyek a szekrény két oldalát tartják össze és csavarok által, ugymint a felső hurok feszíthetők meg, miáltal úgy a szekrény, mint a fenék a repedéstől megóvatik, igen tartós hangot nyújt és így a centrális-czimbalom egy a hangban, valamint a szerkezetben is minden eddig alkalmazásban volt czimbalomtól felmúl. Legutányosabb áron kapható a fentfölelő: APPEL IGNÁC, HANGSZER-KÉSZÍTŐNÉL, Budapestben, Gróf Károlyi-utca 5 és magyar-utca sarkán 18. Prospectusok kérésre ingyen és bérmentve küldetnek.'

Háztartások számára

ajánljuk ismert első minőségű porosz

darabos-, koczka- és diószentünket

ólomzárral ellátott zsákokban 50 kilo tiszta sulyban 78 krral, egész kocsi-szállítmány mellett vámmázsánkint 73 krral, díjmentesen egészen a pinczébe berakva.

A Gutmann testvérek köszvénybányáinak

eladási ügynöksége.

Központi irodahelyiség V, mérleg-utca 3.

November 1-től kezdve

fiókmegrendelési helyiség VI, Teréz-körút 5. sz.

Telefonösszeköttetés 637. szám alatt.

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY cs. k. egyet. könyvtárusnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

KERESKEDELMI SZÓTÁR

A M. TUD. AKADÉMIA ÁLTAL KIKÜLDÖTT SZAKBIZOTTSÁG

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.

[SZERKESZTETTÉK]

BALLAGI MÓR és GYÖRGY ALADÁR.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KIADÁSA.

I. Német-magyar rész.

II. Magyar-német rész.

A két kötet ára füzve 5 frt.

A két kötet csak együtt kapható.

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárusnál kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY cs. k. egyet. könyvtárusnál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

Ipolyi Arnold kisebb munkái.

A b. e. szerző megbízásából közrebocsátja volt könyvtárnoka

BUNYITAI VINCZE.

Harmadik kötet.

Magyar történelmi és egyháztörténelmi tanulmányok.

Ara füzve 2 forint.

Negyedik kötet.

Műtörténelmi tanulmányok.

Ara füzve 2 frt 50 kr.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárusnál kapható — az osztr. tart. számára Szelinski György cs. k. egyet. könyvtárusnál Bécsben, I. Bezirk, Stefansplatz Nr. 6.

PÁSZTÓI (PLATTHY ADORJÁN) KÖLTEMÉNYEI.

Ara füzve 2 frt. — Diszkötésben 3 frt.

1847 óta, tehát több mint 40 éve, hogy a legnagyobb sikerrel alkalmaztatik, a Németország első orvosi kollegiuma által megvizsgált s kitűnő használhatósága miatt a magas helytartóság által Magyarországon szabadalmazott

WEBER-féle

köszvényvászson

köszvény, orsó, tagszagatás, keresztosonfájás, vörheny, mell-, hát- és derékfájdalmak, lábköszvény, csipőfájdalom és ischias stb. ellen, mindennemű gőrosök a kezék és lábokban, különösen gőrosök erek, dagadt tagok, ficamodások és oldalszurások biztos eredménnyel gyorsan gyógyíthatók ezen gyógyhatású köszvényvászson által.

Ezen köszvényvászson azáltal külön bözik más hasonló szertől, hogy csodás gyógyereje, más dörzsölő szerek ellenében stb. abban áll, hogy a beteg testrésze illesztetik és így a hideg levegő b-hatásától mentes a rendes hőmérsék megtartatik.

Egy csomag ára 1 forint 5 kr., kettős erájú, nehezebb bajkornál alkalmazandó, 2 frt 10 kr.

Valódi csak akkor, ha a melletti védjeggyel van ellátva.

mindenféle sebek, gennyedések és dagatok, körgyulladások, égések, bármint sérülések, harapás, szúrás, ütés, vágás, tyukszem, fagyás stb. ellen. — Egy köcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr., kisebb köcsög 35 kr.

Valódián kapható Budapestben Török József gyógyszerárban, király-utca 12. sz. Kochmeister Frigyes utóadál, Arany János-utca sarkán. — Aradon Ring Lajos, Debreczenben Rothschneck gyógyszer. Egerben Köllner gyógyszer. Gyöngyösön Vasszy gyógyszer. Kötösvenn Wolf és Ring gyógyszer. Miskolcon Ujhazy gyz. Dr. Bacz, Nagyváradon Molnar gyógyszer. Nagy-Szebenben Weindl János gyógyszer. Szegeden Kovacs gyógyszer. Székesfehérváron Diehalla gyógyszer. Ujeideken Grossinger gyógyszer. Zúgrában Arazim gyógyszer.

Dr. Buron párisi általános seb-tapasza

- Olaskereszt- és bazilika-sorsjegyek eladásával.** Huzás november hó 2-án. Illetőleg december 1-én.
- Alkalmos hivatalnokok, kereskedők, ügyézők, stb.-nek, mint figyelemreméltó mellék-kereset. — Kérések intézendők:
- BEIFELD JÓZSEF** bank- és váltó-üzletész. Budapest, Károly-körút 1. Alapított 1874-ben.
- GYÁRI BAKTAR** valódi tiroli hölgy- és férfi-lodemű minden színben és különböző árnyalatban, valamint Erlinger szürke és drap színben, vízhatlan esőköpenyekre Greil Ferencznel, Innsbruckban. Minták ingyen és bérmen tve.
- MAESTRANI A.** SVAJCZI CSOKOLADÉ ST. GALLEN, SVAJCZI
- Orvosi tanács** hölgyeknek!!
- Aszerebör-ápolására, bőrátküszepő s májfélt el-távolításra kúrólagosan a „Stáby“-féle arszkendes használtassék. Kapható a „városi gyógyszerárban“ Budapestben, városkís-tér.

- A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárusnál kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. k. egyet. könyvtárusnál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.
- Népköltészet, népdalok, népmesék, adomák.**
- Adomák és jellemvonások a magyar színész-életből. Összegyűjté egy régi pályatárs. Második kiadás 50 kr.
- Adomák és jellemző vonások a forradalom- és honvédelmetből 80 kr.
- Adomák-tár. Magyar népdomák, élecek és furcsa ötletek gyűjteménye 80 kr.
- A Bach-korszak adomákban. Összegyűjté egy Bach-husár 80 kr.
- Baka-humor az utczán, kaszárnyában és háboruban. Össze-gyűjté a rokkant husár 1 frt.
- Bernáth Gáspár adomái, élezei és gazsiadái 1 frt 20 kr.
- Erdélyi János. Válogatott magyar népdalok. Képes kiadás 1 frt.
- Fáy András eredeti meséi és aphorizmái. Negyedik kiadás. Két kötet kötve 1 frt 60 kr.
- Frankenburg Adolf. Az öreg Bolond Miska kalandjai szárazon és vizen, mennyben és pokolban. Sok famesztvénnyel 2 frt.
- Győrffy Iván, 50 magyar népdal és dallam 40 kr.
- Garaboncsás diák. Iskolás adomák, diákos ötletek. Valódi velős és villanyos viccek változatos és választékos vegyülete, s szemenszedett szépszámu szellemzikkák szívdertésre szánt szerzeménye. Közel ezeregy élcz. 1 frt 50 kr.
- Trefás versek. Humor gyöngyök gyönyörkötötés gyűjteménye. Kötve 80 kr.
- Hajnik Károly. Visszaemlékezések. Jelenetek és adomák a magyar életből 1 frt.
- Hegedűs Lajos. Eredeti trefák, adomák s mondák a cigányéletből. Harmadik kiadás 80 kr.
- Huszár-humor az utczán, kaszárnyában és háboruban. Összegyűjté a rokkant husár 1 frt.
- Kóser élecek, adomák és fám gondolatok. Összegyűjték Kóbi Kohn ügyvédbojtár és káplárjelölt 1 frt.
- Majláth János. Magyar regék, mondák és népmesék. Kiadta Kazinczy Gábor 2 frt 50 kr.
- Merényi László. Eredeti népmesék. Két kötet 2 frt.
- Sajó- és tiszavölgyi népmesék. Két kötet 2 frt.
- Dunamelléki eredeti népmesék. Két kötet 2 frt.
- Szini Károly. A magyar nép dalai és dallamai. Hangjegyekkel. Négy füzet. Egy-egy füzet 30 kr., a négy füzet együtt 1 frt 20 kr., diszkötésben 1 frt 80 kr.
- Vajda János. Magyar bors. A legjobb magyar és idegen adomák válogatott gyűjteménye 1 frt 40 kr.

45-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST, NOVEMBER 6. XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG / egész évre 8 frt / félévre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt / félévre — 3 • Külföldi előfizetőkhez a postallag megátározott viteldij is csatolandó

STOCZEK JÓZSEF.

A MAGYAR műszaki tudományosságának és szaknevelésnek egyik kitünőségét, hazánkban úttörőjét ünnepelték meg a múlt hó 30-án tudományos főintézeteink s a nemzetünk művelődése iránt érdeklődő és abban buzgón munkálkodó körök legjelesebb bajnokai. Stoczek József műegyetemi tanár negyven éves tanári működésének jubileumát ülték meg a városháza dísztermében, mely egészen megtelt a nagyérdemű tudós és tanférni tisztelőivel. A közoktatási miniszterium, a tudományos akadémia, az egyetem, a József-műegyetem, a kolozsvári egyetem, a fővárosi főreáltanodák, az orsz. közoktatási tanács, a magyar mérnök-és építész-egylet, a természettudományi társulat, a kassai és kecskeméti főreáltanoda, a tanárképző intézet, az orsz. tanárvizsgáló bizottság stb. mind képviselve voltak legfőbb tisztviselőik által s az egyetemi és műegyetemi fiatalságon kívül, mely megtöltötte a karzatokat, a művelt közönség előkelőségei is nagy számmal jelentek meg, hogy kifejezzék azt a hálát és tiszteletet, melyre a veterán tudós negyven évi buzgó és sikeres munkálkodása a nemzeti haladás barátait lekötölte.

Délőtt 11 órakor jelent meg az ünnepelt tanár a teremben az egyetemi rektor és a dékánok kíséretében s a percekig tartó előzékeny után a meghatósság látható jeleivel foglalta el a számára fontartott helyet az elnöki emelvényen, mire Lipthay Sándor rektor megnyitván az ünnepélyt s fölolvastatván Trefort miniszternek az ünnepelthez ez alkalomból intézett levelét, Szily Kálmán műegyetemi tanár mondott mély csendben hallgatott ünnepi beszédet, képét adván az ősz tanár nyilvános pályájának s ezen szerzett feledhetetlen érdemeinek.

Stoczek József életrajzát azon alkalommal, midőn a magyar természettudományi társulat 1872-iki közgyűlésén elnökölt, már ismerte a «Vasárnapi Ujság», e szerint most életének külső körülményeivel rövidebben foglalkozhatunk s csupán annak fölemlítésére szorítkozunk, hogy a Szabadkán 1819-ben született nagyérdemű tudós szülővárosában, majd pedig Pécsen végzett középiskolai tanulmányai után Pestre jött, hol eleinte a központi papnövelde, de lelke hajlamait csakhamar fölismerve az akkor a magyar tudomány-egyetemhez kapcsolott mérnöki intézet tanítványai sorába lépett. A kitűnő sikerrel végzett tanfolyam után egy ideig Peczelt József, a

geodesia híres tanára mellett lett tanársegéd, 1847-ben pedig a csak akkor szervezett József-főiparisokhoz hivatott meg a természettan rendes tanárává.

Ezek előre bocsátása után áttérünk Szily Kálmán említett ünnepi beszédére, melynek szerzője leginkább van hivatva méltányolni egykori tanárának s most tanártársának leginkább ugyanazon intézetnél gyűjtött érdemeit.

A királyi József-műegyetem viszontagságos története is igazolja, mondja beszédében Szily, hogy közintézetek jó és balsorsa legnagyobb részt a vezető férfiaktól függ. A kir. József-ipartanoda 1846. nov. 1-én nyílt meg, tíz évi vajadás, előkészület után. Öt tanszéke körül három a kereskedelmi szaknak szolgált s csak kettő vágott a tehnikai

szak körébe. Semmiestre sem volt tehát valódi mérnöki iskola. 1847-ben két új tanszékre hirdettek pályázatot, a fizika és mezőgazdaság s az elemi és ipari kémia tanszakára. Az előbbeni tanszék vala az, melyre az ifjú Stoczek Józsefet kinevezték csupán mérnöki oklevele s jó sikerrel kiállott pályázati vizsgája alapján. A fizikából a fiatal mérnök akkor még csak annyit tudott, a mennyit a filozófiai tanfolyamban megtanultott s kinevezetésével az ipartanoda további sorsára és emelkedésére mondhatni döntő befolyása lett.

Bizonyára több tanulni valója volt a fiatal tanárnak, mint hallgatóinak. De páratlan közlő és előadó képessége, világos fölfogása, vas akarata s törhetetlen munkakedve csakhamar megismer-

STOCZEK JÓZSEF.